

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

SOCIÁLNÍ KLIMA ŠKOLNÍ TŘÍDY
**THE SOCIAL CLIMATE IN THE SCHOOL
CLASS**

Bakalářská práce: 11-FP-KPP-06

Autor:
Bc. Jitka BOKROSOVÁ

Podpis:

_____

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Petr Urbánek Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
58	9	1	10	10	9 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské/diplomové práce.

V Liberci dne: 25. 04. 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Sociální klima školní třídy
Jméno a příjmení autora: Bc. Jitka Bokrosová
Osobní číslo: P09001206

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. 04. 2012

Bc. Jitka Bokrosová

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PaedDr. Petr Urbánek Ph.D. za rady a připomínky, které mi při této bakalářské práci pomohly. Dále děkuji všem žákům za vyplnění dotazníků v neposlední řadě učitelům a vedení školy, že umožnili realizaci výzkumu.

Největší dík patří mé celé rodině za podporu, kterou mi poskytovali nejenom při tvorbě této práce, ale po celou dobu mých studií. Této podpory si nesmírně vážím.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou třídního klimatu. Třídní klima je zde zkoumáno z pohledu žáka střední odborné školy. Klima bylo zkoumáno v jeho preferované a aktuální podobě.

Teoretická část práce se zabývá definováním klimatu a oblastmi, které s klimatem souvisejí. Definuje školu, školní třídu, žáka, učitele i rodiče žáků. Dále se tato práce zabývá přístupy a metody ke zkoumání třídního klimatu.

Výzkumná část se věnuje zjišťování preferované a aktuální podobě klimatu pomocí dotazníků CES na střední odborné škole. Zkoumané třídy jsou jednotlivě vyhodnoceny a vzájemně porovnány. U jedné třídy se objevuje opakované šetření po jednom roce, které zjišťovalo změny v aktuálním klimatu třídy. Pro porovnání, jsem své šetření porovnála, z již existujícím výzkumem Jana Laška.

Klíčová slova: klima třídy, třída, žák, CES, výzkum

Annotation

This bachelor work deals with the class climate. Class Climate is examined from the perspective of vocational school student. The climate was examined in its preferred and actual form.

The theoretical part deals with definition of climate and areas, which are related with climate. It defines the school, classroom, student, teacher and parents. At next this work deals with the approaches and methods to examine a class climate.

The research part is devoted to identify a preferred form of the current climate using CES questionnaires at vocational school. Examined class are evaluated and compared individually. There is a repeated survey in one class, which was checked the current climate changes after one year. For comparison, I compared the survey with existing research of Jan Lašek.

Keywords: climate class, class student, CES, research

Obsah

Obsah	8
Úvod.....	10
I. Teoretická část.....	11
1. Klima.....	11
2. Třída	12
3. Klima třídy	13
3.1. Prostředí, klima, atmosféra	13
3.2. Teoretické otázky	15
4. Zkoumání klimatu	20
4.1. Současné přístupy ke zkoumání klimatu	21
4.1.1. Sociometrický přístup.....	21
4.1.2. Organizačně-sociologický přístup	21
4.1.3. Interakční přístup.....	21
4.1.4. Pedagogicko-psychologický přístup.....	22
4.1.5. Školně-etnografický přístup	22
4.1.6. Vývojově-psychologický přístup.....	22
4.1.7. Sociálně-psychologický a environmentalistický přístup	22
4.2. Metody	23
4.2.1. Originální názvy metod, autor a určení pro koho je příslušná metoda určena	24
5. Faktory ovlivňující klima třídy	26
5.1. Škola, školní klima.....	26
5.2. Učitel.....	27
5.3. Žáci.....	29
5.4. Rodiče	32
II. Praktická část.....	33
6. Cíle výzkumu	33
6.1. Předpoklady.....	33
7. Místo výzkumu	35
7.1. Škola (ŠKODA AUTO a.s. Střední odborné učiliště strojírenské, odštěpný závod)	35

7.2.	Třídy	35
8.	Použitá metoda.....	37
8.1.	Dotazník CES.....	37
8.1.1.	Vyhodnocení dotazníku.....	38
9.	Výsledky výzkumu	39
9.1.	Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu třídy v 1. ročníku.....	39
9.2.	Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu třídy v 4. ročníku.....	41
9.3.	Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu třídy v 1. a 4. ročníku...	42
9.4.	Opakované šetření, porovnání aktuálního klimatu v 1. ročníku a aktuálního klimatu 2. ročníku.....	44
9.5.	Porovnání výzkumů	45
10.	Shrnutí, diskuze.....	51
	Závěr	53
	Použitá literatura:	54
	Seznam obrázků:.....	55
	Seznam tabulek:.....	55
	Seznam příloh:	56
	Přílohy:.....	57

Úvod

Se školou je spojena velká část života člověka. Právě proto je v dnešní době škola a oblasti s ní spojené podrobovány mnohým zkoumáním a analýzám. Vzhledem k tomu, že výzkumy ve školství jsou poměrně mladou záležitostí, tak je to poměrně neprobádaná oblast, která nabízí mnoho možností k výzkumu. Jednou takovou oblastí je klima školní třídy, které v posledních letech zaznamenává velký vývoj. A právě této problematice se budu věnovat ve své bakalářské práci.

Cílem této práce je realizovat výzkum, který zjistí preferované a aktuální klima školní třídy v 1. a 4. ročníku střední školy. Je třeba zjistit, jestli jsou nějaké rozdíly mezi klimatem 1. ročníku „začínajícím“ kolektivem, kolektivem, který se zná necelý rok a 4. ročníkem kolektivem, který spolu prožil čtyři roky života.

V teoretické části jsem se pokusila shrnout informace týkající se problematiky klimatu školní třídy. V další části jsem se věnovala přístupům ke zkoumání tohoto jevu a diagnostickým metodám. V poslední části teoretické části jsem se zaměřila na faktory, které školní klima ovlivňují.

I. Teoretická část

1. Klima

Pokud slyšíme slovo klima, první co nás napadne, je spojitost s meteorologií, protože tyto pojmy nás potkávají především v oblasti spojené s předpovědí počasí. Klima přírodní nebo-li podnebí, označuje dlouhodobý stav počasí. Studium tohoto jevu se zabývá klimatologie.

Užívání tohoto pojmu ale brzy překročilo hranice přírodních věd a dostalo se i do věd společenských. Nejprve jako metafora, později jako plnoprávné označení, které se stalo součástí odborné terminologie. V současné době najdeme pojem klima například v psychologii a pedagogické psychologii. Běžně se dnes používají výrazy sociální klima, podnikové klima, klima školy, klima třídy apod.

O co se tedy jedná. Ve vztazích mezi lidmi dochází k vzájemné interakci, která ovlivňuje jednání, nálady, duševní pochody a podle toho se celá nálada nejen jedince, ale i kolektivu různě vyvíjí. Jiný pohled mají vědy pedagogické, jiným pohledem se zabývá psychologie a sociologie.

Klima je podmíněno tím, jaký kolektiv se sejde, jaké jsou sociální podmínky jedinců, jejich vzdělání, morální předpoklady, duševní vyspělost apod.

2. Třída

Dle pedagogického slovníku lze třídu definovat dvěma způsoby. Buď jako prostor, ve kterém probíhá vyučování, nebo jako skupinu žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole. Tvoří základní sociální a organizační jednotku školního vzdělávání. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 253) S příchodem do školy se třída pro žáky stává pro několik příštích let takovým druhým domovem. Žáci během svých školních let stráví několik tisíc hodin svého života právě ve školních lavicích. „*Původně stanovená formální struktura, která začíná na základní škole díky povinné školní docházce, se časem mění v neformální. Žáci do školy vstupují s rozdílným statutem, daným socioekonomickými podmínkami rodiny, pohlavím, rasou*“. (Lašek, 2001, s. 8)

Ve třídě se žáci sdružují a získávají v ní svůj sociální status, získávají kamarády i nepřátele. Spolu se spolužáky se ve třídě učí novým věcem. Z žáka se postupem času stává vzdělaný člověk. Učí se hledat nové a nové otázky a taktéž odpovědi na své otázky. Každý žák zde prožívá své úspěchy i neúspěchy, ale učí se i komunikaci a spolupráci. Ve třídě se však žák může naučit i špatným návykům, učí se i podvádění, ve kterém si jsou většinou žáci společně nápomocni. Třída v sobě velice často skrývá malé skupiny, které vznikají samovolně na základě sympatií nebo podle zájmů žáků. Velice ojediněle se najde třída, která by se nedělila na menší skupinky. Status ve třídě ovlivňuje nejen celou třídu, ale i žáka, kterého se konkrétní status týká. Například je-li ve třídě žák, který má vyšší sociální status než ostatní žáci, tak ve třídě může svými postoji a chováním ovlivnit celou třídu. Naopak má-li někdo ve třídě nízký sociální status, třídu ovlivňuje minimálně. Spíše je přehlížen nebo se stává terčem žáka s vyšším sociálním statutem. Kromě normálních tříd jsou i specializované např. matematické, s rozšířenou výukou jazyků nebo hudební. Na základních školách jsou i specializované třídy pro žáky s poruchami učení. Klima ve speciálních třídách může být rozdílné oproti klasickým třídám. Nejen tím, že jsou žáci do speciálních tříd vybíráni podle určitých kritérií, ale i tím, že na žáky působí rozdílná zátěž a tím i působení na psychiku. Třídu ovlivňují nejen žáci, kteří ve třídě působí, ale i učitel se podílí na tom, jaká třída bude. Záleží také na přístupu učitele ke třídě. Existují tři typy přístupu: autoritativní, demokratický a liberální.

3. Klima třídy

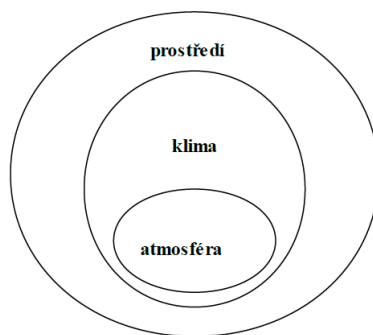
Klima třídy je dlouhodobé relativně stabilní emoční ladění, které přetrvává po několik měsíců i let pro konkrétní třídu i učitele, kteří v té třídě působí. Klima je ovlivněno mikrosociálním prostředím, ve kterém se žáci vyskytují. V posledních době se přechází od konstatování k přesnějšímu vymezení a zkoumání a hlavně, jak by se mohly výsledky zkoumání klimatu využít v praxi. To, jak toto prostředí chápou samotní žáci, ale i učitelé působící v dané třídě a reakce na dění ve třídě, chápeme jako klima třídy. Velice se mi líbí vysvětlení třídního klimatu od Roberta Čapka, autora publikace na toto téma, podle něhož se jedná o: „*Souhrn subjektivního hodnocení vnímání, prožitků, emoce a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvůrcích a konzumentech vyvolávají edukační a jiné činnosti v daném prostředí.*“ (Čapek, 2010, s. 13)

I přesto, že se tímto tématem začínáme zajímat čím dál tím víc a snažíme se klima zkoumat, plně souhlasím s panem Laškem, který tvrdí, že: „*Žák se často chápe pouze jako izolovaný jedinec a zkoumají se jeho kognitivní procesy, motivační procesy atd. bez sociálního kontextu, v němž žije*“. (Lašek, 2001, s. 36) Samozřejmě není tomu tak vždy, ale ještě stále se tímto jevem setkáváme.

3.1. Prostředí, klima, atmosféra

Nezasvěcení laici si tyto tři termíny pletou a zaměňují často jeden za druhý, proto se je v této části pokusím srozumitelně vysvětlit tak, aby tuto problematiku pochopil i laik. Na následujícím obrázku č. 1 od Laška je vidět, jak se tyto termíny navzájem ovlivňují.

Obrázek č. 1. Schéma jak se ovlivňuje prostředí, klima a atmosféra (Lašek, 2001, s. 41)

Prostředí

Prostředí je nejobecnější pojem, netýká se jen psychosociální oblasti. Prostředí musíme chápat také z hlediska umístění. Myslím tím, jak umístění regionu, ve kterém se škola nachází, tak i to, jestli se jedná o školu ve městě či na vesnici.

Patří sem i architektonické, hygienické, akustické a ergonomické oblasti. To znamená, že prostředí zahrnuje architektonické a hygienické oblasti, velikost učebny, rozmístění nábytku, celkové řešení učebny, její vybavení, ale i osvětlení, vytápění i větrání učebny. Do ergonomické oblasti řadíme například míru vhodnosti v uspořádání pracovního místa žáků. Akustická oblast osahuje úroveň hluku a šumu, odraz zvuku apod.

Atmosféra

Atmosféra má poměrně malý rozsah a lze ji definovat jako situačně proměnnou a má krátké trvání, mění se během vyučovací hodiny i celého vyučovacího dne. „*Jedná se o emočně vypjatější situace, ve kterých klima může a nemusí působit.*“ (Lašek, 2001, s. 40) Atmosféra ve třídě bude jiná před písemnou prací, při suplované hodině i o velké přestávce nebo při psaní závěrečné písemné práce.

Klima

Sociální klima“ souhrnné vyjádření spokojenosti či nespokojenosti členů určité skupiny, popřípadě celé společnosti. Je dáno vztahem mezi společenským očekáváním jednotlivců a mírou jeho naplnění či nenaplnění.“ (Diderot, 1999, svazek 4, s. 110)

V této práci se budu zabývat konkrétně sociálním klimatem školní třídy. Ale zatímco má přírodní klima ryze objektivní podstatu, u sociálního klimatu se kromě toho navíc výrazně projevuje především subjektivní faktor, respektive kvalita a intenzita vnímání tohoto jevu všemi zúčastněnými aktéry. (Urbánek, 2008, s. 73) Ty se totiž významně spolupodílejí svým chováním na tvorbě a charakteristice klimatu. Mezi faktory, které klima ovlivňují, patří: žáci, učitelé, škola, školní klima, rodiče, ale i sociální klima učitelského sboru. Faktory ovlivňujícími klima se budu zabývat v páté kapitole podrobněji.

3.2. Teoretické otázky

Jak píše Mareš: „Klima ve třídě není záležitostí, kterou lze pochopit izolovaně od environmentálních, sociálně-psychologických, sociologických a kulturních souvislostí. Není proto divu, že se objevovaly různé taxonomie, které se snažily uspořádat do určitých hierarchických souvislostí.“ (Mareš, 1998, s. 4) V jeho publikaci jsou uváděny dva pokusy vysvětlení taxonomií. Jedna je rozdělena na čtyři hierarchické úrovně od Tagiura a Andersona a druhá je od Knowlese. Ten ji rozdělil do sedmi úrovní.

Taxonomie od Tagiura a Andersona:

- **ekologie**
  - charakteristika budovy, v níž se výuka odehrává
- **prostředí**
  - charakteristiky učitelů (délka praxe, platové zařazení, ap.)
  - žáků (věk, pohlaví, sociální status, ap.)
- **sociální systém (skupinové charakteristiky)**
  - vztahy mezi klíčovými účastníky
  - sociální komunikace
  - podíl na rozhodování
  - příležitost k účasti na sociálním dění ve skupině

• **kultura**

- hodnoty a hodnotové systémy, jež účastníci považují za významné
- učitelova zaangažovanost na rozvoji žáků
- důraz na kooperaci
- důraz na činnosti související se školou
- očekávání účastníků
- jasnost a konzistentnost cílů (Mareš, 1998, s. 4, 5)

Taxonomie od Knowlese

• **podmínky klimatu**

- fyzikální prostředí
  - architektonické koncipování učebny a způsob jejího vybavení
- psychologické prostředí
- vzájemné respektování účastníků
- spolupráce účastníků
- možnost vzájemného spolehnutí
- vzájemná podpora, pomoc
- otevřenost a autentičnost jednání
- potěšení a radost ze společenství
- humánnost, lidskost v jednání

• **zaangažovanost žáků na společné tvorbě plánů**

• **zaangažování žáků na diagnostice vlastních potřeb**

• **zaangažování žáků na definování cílů učení**

• **zaangažování žáků na návrhu postupů při učení**

• **pomoc žákům uskutečňovat navržený postup učení**

• **zaangažovanost žáků na hodnocení průběhu a výsledků vlastního učení**

(Mareš, 1998, s. 5)

Z těchto taxonomií se Mareš inspiroval a vytvořil pětistupňovou taxonomii.

- **ekologie** (prostředí školní budovy, učebny, laboratoře, studovny atd., tedy prostor, v nichž žáci a učitelé žijí část svého života, vyučují a učí se)
- **jedinců** (jednotlivých učitelů a jednotlivých žáků atd.)
- **malé sociální skupiny** (školní třídy)
- **větší sociální skupiny** (klíma školy)
- **velké sociální skupiny** (úroveň školství dané země a zvláštnost její kultury)
(Mareš, 1998, s. 5)

Kdybych se měla inspirovat ze všech tří pokusů, tak by mé rozdělení bylo následovné:

- **ekologie** (architektonické koncipování školní budovy, učeben, laboratoří atd.)
- **účastníci** (všichni zúčastnění aktéři od žáků přes učitele, jejich charakter, pohlaví, věk, atd.)
- **sociální skupiny** (působení malých či velkých skupin)
- **kultura** (kultura dané země, činnosti související se školou, cíle školství)

V odborné literatuře se můžeme setkat s různými hledisky sociálního klimatu školní třídy. Pro příklad uvedu rozdělení tabulka č. 1 podle Mareše.

Tabulka č. 1 Rozdělení sociálního klimatu (Čáp, Mareš, 2001, s. 570-571)

Hledisko	Typy	Příklady
Podle stupně školy	<ul style="list-style-type: none"> - klíma třídy v mateřské škole - klíma třídy na prvním stupni základní školy - klíma třídy na druhém stupni základní školy - klíma třídy na střední škole - klíma třídy ve studijní skupině na vysoké škole apod.	Klíma „třídy“- studijní skupiny na vysoké škole (Fraser, Treagust, 1986)

Podle typu školy	<ul style="list-style-type: none"> - klima školy na gymnáziu - klima třídy na střední odborné škole - klima třídy na středním odborném učilišti - klima třídy na státní/nestátní škole 	Klima třídy v církevních středních školách (Miezigová, 1994)
Podle koncepce výuky	<ul style="list-style-type: none"> - klima třídy v tzv. tradiční škole - klima třídy v tzv. alternativní škole 	Klima třídy v alternativních školách poskytujících populaci „druhou šanci“ (Fraser, Williamson, Tobin, 1987), u nás by se dalo uvažovat o: klimatu třídy v obecné škole klimatu třídy v občanské škole klimatu třídy ve waldorfské škole apod.
Podle zvláštností žáků	<ul style="list-style-type: none"> - klima třídy, v níž dominují běžní, neproblémoví žáci - klima třídy, kde učitel musí pracovat s „problémovými žáky“ - klima třídy podle převládající orientace žáků 	Klima třídy, v níž převládají „problémoví žáci“ (Pierceová, 1994) klima třídy, v níž převládají žáci orientovaní na kontrolu a řízení, na inovace, na příslušnost, na soužití (Moos, 1978)
Podle zvláštností vyučovacích předmětů	<ul style="list-style-type: none"> - klima při naukových předmětech - klima při „výchovách“ - klima při dalších typech vyučovacích předmětů 	Klima při výuce chemie (Fraser, 1993) klima při výuce matematiky (Wong, 1995)

Podle zvláštností prostředí, v němž se výuka odehrává	<ul style="list-style-type: none"> - klima v tradiční učebně - klima při laboratorní výuce 	Klima třídy při laboratorní výuce (Fraser, Giddings, McRobbie, 1993)
Podle zvláštností učitelů	<ul style="list-style-type: none"> - klima třídy, v níž vyučuje začátečník, nováček - klima třídy, v níž vyučuje zkušený učitel - klima třídy, v níž vyučuje vynikající učitel - klima třídy, v níž vyučuje zdravý učitel - klima třídy, v níž učitel vyučuje s patologickými rysy - klima třídy, v níž vyučují učitelé s rozdílnými vyučovacími styly 	Klima třídy u vynikajících a průměrných učitelů (Fraser, Tobin, 1989) tvořivé/netvořivé klima třídy navozené vyučovacím stylem učitele (Furman, 1985)
Podle zvláštností komunikace, která zprostředkovává sociální kontakt	<ul style="list-style-type: none"> - klima při přímé mezilidské komunikaci - klima při učení pomocí počítače - klima ve společenství žáků, které je zprostředkované moderní komunikační technikou (televizní konference, internetové diskusní skupiny) 	Klima třídy při učení pomocí počítače (Teh, Fraser, 1995) klima třídy při učení objevováním pomocí počítače (Maor, Fraser, 1996) klima v tzv. virtuálních třídách (Powers, Mitchell, 1997)

4. Zkoumání klimatu

Pokud chceme zkoumat klima, musíme si nejdříve přesně vymežit, co klima znamená, z čeho se skládá, případně kterou jeho část chceme zkoumat. Ke zkoumání klimatu můžeme přistupovat dvěma způsoby. Objektivně a subjektivně. Ke zkoumání klimatu existuje několik metod. Při zjišťování klimatu třídy je výhodné kombinovat více metodických přístupů. Tím získáme bohatší a různorodější data, která nám umožní si lépe představit a tím i vyhodnotit dané klima.

Metody zkoumání klimatu:

- pozorování
  - nestandardizované (celkový dojem)
  - standardizované (inspekční)
  - zúčastněné (etnografické)
- analýza (specifických dokumentů)
- rozhovor
- dotazníky, posuzovací škály

Zkoumání klimatu **pozorováním** je přímá metoda, jejíž výhodou a zároveň nevýhodou je, že výsledky nejsou získány zprostředkovaně. Pozorování můžeme provádět standardizovaným a nestandardizovaným způsobem. Standardizované pozorování je samozřejmě objektivnější.

Zajímavou nepřímou metodou je **analýza** specifických školních nebo žákovských dokumentů. Informace z této metody jsou velice cenné, ale tato metoda se používá spíše jako doplňková, protože nemá konkrétnější a cílenější směřování.

Nejrozšířenější metodou je metoda formou **dotazníku**. Využívání dotazníků má hned několik kladů. Jednoduchost, hromadný sběr dat. (Urbánek, 2008, s. 76, 77). Dotazník se stává jednou z nejpoužívanějších technik výzkumu, protože přináší množství srovnatelných údajů, se kterými se dá velmi efektivně pracovat.

Rozhovor je velice užitečný při zjišťování klimatu. Pomocí rozhovoru se mohou ověřovat a upřesňovat již získaná data. Velmi často se využívá skupinový rozhovor. Hlavně se využívá u prvních a druhých tříd, kde by metoda zkoumání dotazníkem byla

dosti náročná. Skupinový rozhovor má také další výhody jako například diskuzi, můžeme vidět míru souhlasu s některými tvrzeními,... (Čapek, 2010, s. 105)

4.1. Současné přístupy ke zkoumání klimatu

V odborné literatuře existuje řada přehledů o různých přístupech zkoumání klimatu. Tato oblast se však velice rychle vyvíjí. Na tuto oblast výzkumu se současné době zaměřila velká část odborníků, kteří se touto problematikou zabývají. Objevují se nové přístupy v této oblasti a postupně se rozšiřují oblasti, které klima ovlivňují. V přehledové studii Mareš uvádí sedm přístupů.

4.1.1. Sociometrický přístup

Objekt studia: školní třída jako sociální skupina nikoliv učitel

Zájem badatele: strukturování a restrukturování třídy, vývoj sociálních vztahů současně

s jejich vlivem na rozvoj dispozic žáků

Diagnostická metoda: sociometricko-ratingový dotazník (zkráceně SORAD).

4.1.2. Organizačně-sociologický přístup

Objekt studia: školní třída jako organizační jednotka, učitel jako řídicí pracovník

Zájem badatele: rozvoj týmové práce v hodině, redukování nejistoty žáků při plnění úkolů

Diagnostická metoda: standardizované pozorování průběhu pedagogické interakce

4.1.3. Interakční přístup

Objekt studia: školní třída a učitel

Zájem badatele: interakce mezi učitelem a žáky v průběhu vyučovací hodiny

Diagnostická metoda: standardizované pozorování metody interakční analýzy typu tužka-papír, počítačové metody audiovizuální nahrávky interakce, jejich popis a rozbor

4.1.4. Pedagogicko-psychologický přístup

Objekt studia: školní třída a učitel

Zájem badatele: spolupráce žáků ve třídě kooperativní učení v malých skupinách

Diagnostická metoda: posuzovací škála Classroom Life Instrument (Zkráceně CLI)

4.1.5. Školně-etnografický přístup

Objekt studia: školní třída, učitelé a celý přirozený život školy

Zájem badatele: jak klima funguje, jak jej vnímají zúčastnění, hodnotí a svými slovy, popisují jeho aktéři, zájem o sociokulturní konstruování klimatu

Diagnostická metoda: zúčastněné pozorování, kdy badatel pobývá ve škole řadu měsíců či roků. Vede rozhovory s učiteli a žáky, nahrává si jejich formulace, přepisuje a analyzuje

4.1.6. Vývojově-psychologický přístup

Objekt studia: žák jako osobnost a školní třída jako sociální prostředí

Zájem badatele: ontogeneze žáků v období prepuberty a puberty, zejména v období 5. - 8. ročníku školní docházky

Diagnostická metoda: soubor různorodých diagnostických metod

4.1.7. Sociálně-psychologický a environmentalistický přístup

Objekt studia: školní třída chápána jako prostředí pro učení, žáci dané třídy a vyučující, kteří v této třídě působí

Zájem badatele: kvalita klimatu jeho strukturní složky, aktuální podobu klimatu i situaci, která sice není, ale aktéři by si ji přáli, aby taková byla (preferovaná podoba klimatu)

Diagnostická metoda: posuzovací škály vyplňují sami aktéři (Mareš, 1998, s. 8-10)

4.2. Metody

Podle Laška v České republice oproti zahraničí nebylo klima třídy systematicky zkoumáno. V zahraničí se tomuto jevu věnují přes padesát let a v Austrálii a USA již intenzivně přes třicet let.

V publikaci Laška jsou metody zkoumání rozdělené do přehledné tabulky, kterou navrhli autoři Borich a Madden (1977), které uvádím v tabulce č. 2. Myslím, že tato tabulka je dostatečně přehledná, aby si každý, kdo chce začít s výzkumem, udělal přehled

o možných metodách a případně si opatřil podrobné informace o vybrané metodě. (Lašek, 2001, s. 47-49)

Tabulka č. 2. Rozdělení výzkumných metod pro zkoumání klimatu (Lašek, 2001, s. 49)

Od koho	Informace o čem		
A. Od učitele	O učiteli	O žáku	O třídě
	OCDQ-RS		
	RSA		
B. Od žáka	MCI	MCI	MCI
	LEI	LEI	LEI
	CES	CES	CES
	ICEQ	ICEQ	ICEQ
	CUCEI		CUCEI
	SLEI	SLEI	SLEI
	CCQ		

4.2.1. Originální názvy metod, autor a určení pro koho je příslušná metoda určena

- **LEI – Learning Environment Inventory**

Autoři: (Aderson a Walberg, 1974, Fraser, Anderson a Walberg, 1982)

Určen pro: střední školy, obsahuje 105 tvrzení, a 7 položek pro každou z 15 složek (soudržnost třídy, různorodost zájmů, formálnost a pravidla, rychlost plnění úkolů, materiální prostředí, neshody ve třídě, společné cíle, preferování žáků, obtížnost učení, lhostejnost ke společným zájmům, demokracie ve třídě, zájmové skupiny, spokojenost ve třídě, neorganizovanost, soupeřivost ve třídě)

- **ICEQ – Individualized Classroom Environment Scale**

Autoři: (Rentoul a Fraser, 1979, Fraser, 1985)

Určen pro: vyšší ročníky středních škol a studentům vysokých škol, obsahuje 25 položek, zkoumajících 5 prvků (personalizaci, participaci na soc. dění, nezávislost, pozorování sebe o okolí, diferenciaci žáků učitelem)

- **CUCEI – College and University Classroom Environment Inventory**

Autoři: (Fraser, Treagust a Dennis, 1986)

Určen: vysokým školám, obsahuje 49 tvrzení, zjišťujících 7 prvků (personalizaci, zaujetí školou, soudržnost, satisfakci školou, orientaci na výuku, inovaci výuky, individualizace výkonů).

- **SLEI – Science Laboratory Environment Inventory**

Autor: (Fraser, 1986)

Určen: vysokým školám, obsahuje 56 položek, zjišťujících 7 prvků (učitelovu pomoc a podporu, zaujetí prací, soudržnost, otevřenost v kontaktu, integraci, organizaci, jasnost pravidel a materiální vybavení)

- **MCI – My Class Inventory**

Autoři: (Fraser, Fisher, 1986)

Určen pro: základní školy, má dvě formy – aktuální (zjišťující současný stav) a preferované (zjišťuje přání žáků, vztahujících se ke klimatu jejich třídy), obsahuje 25 položek, jimiž zjišťuje 5 proměnných: (spokojenost ve třídě, třenice ve třídě, soutěživost ve třídě, obtížnost učení, soudržnost třídy).

- **CES – Classroom Environment Scale**

Autoři: (Fraser, Fisher, 1986)

Určen pro: 8. a 9. třídu základní škol a střední školy, dotazník má dvě formy - aktuální a preferované. Zkoumá 24 položek, 6 proměnných: (angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací, vztahy mezi žáky ve třídě, učitelovu pomoc a podporu, orientaci žáků na úkoly, pořádek a organizovanost, jasnost pravidel).

- **CCQ – Communication Climate Questionnaire**

Autor: (Lawrence, 1983)

Určen pro: střední školy a vysoké školy, dotazník obsahuje 17 tvrzení, respondent reaguje na tato tvrzení odpovědí na pětipoložkové škále Lickertovského typu.

- **OCDQ-RS – Organizational Climate Description Questionnaire-Rutgers Secondary**

Autoři: (Kottkamp, Mulhern, Hoy, 1987)

Určeno pro: učitele, obsahuje 34 výroků, zjišťuje 5 komponentů

- **RSA – Responsibility for Student Achievement Questionnaire**

Autor: (Guskey, 1981)

Určeno pro: učitele základních a středních škol. Zjišťuje podíl učitelovy odpovědnosti za žákovy úspěchy či neúspěchy ve školní práci. Obsahuje 30 položek. Každá otázka popisuje určitou situaci a ptá se po její příčině. Učitel má na základě svých zkušeností vybrat tu příčinu, která ve vyučování obvykle převládá. (Lašek, 2001, s. 50, 51, 53, 54, 72, 101, 119, 120, 131)

5. Faktory ovlivňující klima třídy

Třídní klima, které panuje v dané třídě, má zásadní vliv na motivaci žáku a tím i na jejich výsledky. Sociální klima školní třídy je ovlivněno řadou faktorů. Jak už bylo řečeno v třetí kapitole, třídní klima je ovlivněno mikrosociálním prostředím, ve kterém se žáci pohybují. Každý z faktorů působících na klima školní třídy má svůj vliv a neměl by se opomenout při hloubkovém zkoumání klimatu školní třídy. Každý autor, který se tímto tématem zabýval, má svůj vlastní názor na to, které faktory klima ovlivňují. Dle mého názoru třídní klima primárně ovlivňují žáci a sekundárně: škola, klima školy, učitelé, ale i rodiče.

5.1. Škola, školní klima

Už Jan Amos Komenský řekl: „Škola základ života.“

Slovo škola pro každého znamená něco jiného, někdo v ní vidí pouze budovu, pro jiné škola představuje činnost, která se v ní odehrává, tedy učení. Určitě každý si vybaví právě ty školy, které navštěvoval, bylo-li jich víc. A s tím si vybaví i pocity a události, které ve škole zažil, ať už jsou kladné či záporné. Mnoho lidí si často vybaví učitele, kteří ho učili a spolužáky, se kterými školu navštěvoval.

Podle encyklopedie je škola: „*Výchovně vzdělávací společenský institut, jehož funkcí je poskytovat vzdělání a vychovávat žáky a studenty podle určitých vzdělávacích programů. První školy vznikaly už v 10. století. Organizace škol, jejich cíle, obsah a metody práce se mění s vývojem společnosti*“. (Diderot, 1999, svazek 7, s. 390) Školská soustava v ČR zahrnuje školy mateřské, základní, základní umělecké, konzervatoře, střední, vyšší odborné, vysoké a speciální.

Na jednoznačné definici klimatu školy se odborníci neshodli, protože se nemohou shodnout, co do klimatu školy patří a co nepatří. Jako příklady definic za všechny bych chtěla uvést definici od pana Čapka, Grecmanové a definici z pedagogického slovníku.

Podle pana Čapka je klima školy: „*Souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, které se týká všech aspektů vzdělávání. Patří do něho jejich vzájemná komunikace, sociální vztahy, stejně tak jejich*

vnímání prostředí, prožitky a emoce a další sociální a psychické procesy, které děje v této škole vyvolávají.“ (Čapek, 2010, s. 134)

„Školní klima je specifický projev školního života, který obsahuje celkovou kvalitu prostředí uvnitř školy s ekologickými (materiální a estetické aspekty školy a jejich přilehlých prostor), společenskými (kvality a kompetence osob a skupin osob ve škole činných nebo těch, kteří školu ovlivňují), sociálními (způsob komunikace a kooperace, zafixované vzorce navykých vztahů a chování uvnitř skupin a mezi skupinami osob ve škole nebo školu ovlivňujících) a kulturními dimenzemi (hodnotové vzory, normy, systém víry, poznávací a hodnotící přístupy, veřejné mínění, odborné kompetence, které se ve škole uplatňují).“ (Grecmanová, 1998, s. 33-34)

Školní klima „je sociálně psychologická proměnná, která vyjadřuje kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů, které fungují v dané škole, tak, jak ji vnímají, prožívají a hodnotí učitelé, žáci, případně zaměstnanci školy. Součástí klimatu školy je například klima učitelského sboru, klima školních tříd, celkové prostředí školy, apod.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 100)

Podle mého názoru by se klima školy dalo shrnout jako souhrn hodnocení všech účastníků vzdělání v dané škole. Zahrnuje ekologické, společenské, sociální i kulturní aspekty. Součástí klimatu školy jsou další klimata např. klima učitelského sboru, patří do něj i klima školní třídy, o kterém je tato bakalářská práce.

5.2. Učitel

Učitel byl od pradávna uznávanou autoritou. V dnešní době se bohužel podle mého názoru úcta a přirozená autorita učitelů pomalu vytrácí. Učitel je jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu. Učitel je pedagogický pracovník, jehož úkolem je dbát na celkový rozvoj žáka, tedy i o rozvoj žákovy osobnosti. Učitel k výkonu svého povolání potřebuje pedagogickou způsobilost, kterou získá vysokoškolským studiem, které je zaměřeno kromě jeho odbornosti na pedagogiku a psychologii. Učitel je individualita, která spoluutváří klima. Jeho úkolem je kromě poskytování znalostí o předmětu, který vyučuje, snažit se zkvalitňovat klima a tím i zefektivnit výuku. Učitel by měl mít vždy na paměti, jak jeho komunikace se žákem ovlivňuje klima a tím i výsledky žáků. Žáci by ve svém učiteli měli cítit oporu a důvěru.

Neměli by se mu bát svěřit se svými problémy. Tím se dostáváme i k tomu, že na učitele jsou kladeny větší a větší nároky. Rozdílnou roli ve třídě má třídní učitel. Ten by měl být se svými žáky v daleko užším kontaktu a měl by se své svěřence snažit odhadnout i povahově. Přesto je učitel jen člověk a občas i on podléhá náladám a stresu. Přesto by měl být natolik profesionální, aby se dokázal ovládat a nenechal tím ovlivnit svoje vystupování a přístup k žákům, jejich rodičům ani kolegům. Povolání učitele by měl vykonávat člověk, který má pozitivní vztah k dětem a k předmětu, který vyučuje. I přes velkou náročnost profese je v dnešní době nepříliš sociálně hodnocená.

Souhlasím s panem Laškem. Dalo by se říci, že snem každého žáka je naprosto spravedlivý učitel měřící všem za každých okolností stejně. Učitel, který nefavorizuje žádného žáka ze třídy na úkor jiných. Ovšem ještě bych k tomu dodala, že žáci nemají rádi ani takzvané „škatulkování“, kdy si učitel udělá obrázek o jednotlivých žácích při prvním kontaktu s dotyčnou třídou a pak velice nerad mění své postoje vůči jednotlivým žákům.

Hodnocení žáku je ale velice složitá záležitost. Často se učitel musí rozhodovat o známce velice rychle, přesto spravedlivě. Každý učitel by měl mít od začátku ve třídě nastavená určitá pravidla o chování v hodinách, zkoušení a písemných pracích. Pravidla by měla být jasná a hlavně by se neměla měnit v průběhu školního roku.

Podle pedagogického slovníku je učitel pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky učitelské profese. Tradičně byl učitel považován za hlavní subjekt vzdělávání, zajišťující ve vyučování předávání poznatků žákům. Současné pojetí učitele, vychází z rozšířeného profesionálního modelu, zdůrazňuje se jeho subjektivně-objektové role v interakci se žáky a prostředím. Učitel má spoluvytvářet edukační prostředí, organizovat a koordinovat činnosti žáků, monitorovat proces učení. Stoupá význam sociálních rolí učitele v interakci se žáky, v týmu učitelů, ve spolupráci s rodiči a místní komunitou. V dnešní době převládá jí v učitelské profesi převážně ženy. (Průcha, Walterova, Mareš, 2001, s.)

Podle vzájemných vztahů mezi učitelem a žákem a podle přístupu učitele k žákům můžeme rozdělit učitele (Veselá, 2007, s. 22, podle Vykopalové, 1992, Stefanoviče, 1967):

- **přísně autokratického učitele** - vyznačuje se neustálou kontrolou žákovy práce, vyžaduje přísnou disciplínu a tím omezuje vlastní iniciativu žáka. Žáci na spolupráci

sice participují, ale pouze formálně, klima třídy je silně negativní, s prvky napětí a strachu.

- **pracovně autokratického učitele** - silně zdůrazňuje svůj vlastní pohled na věc, své řešení a přístup. Žáci jsou pod jeho vedením nesamostatní a neustále čekají na pokyny ze strany učitele. Pracovní výsledky žáků bývají dobré, i když na druhé straně u žáků nadprůměrných může docházet k potlačení jejich iniciativy.

- **demokratického učitele** - označován jako ideální typ. Plánuje a rozhoduje s celou třídou, pomáhá žákům, snaží se hodnotit jejich práci objektivně, zajímá se o jednotlivce i třídu jako celek. Tento typ učitele je žáky vysoce hodnocen, je vážen a prostřednictvím jeho působení na žáky jsou v nich upevňovány i jejich kladné charakterové vlastnosti. Protože tento typ učitele nejlépe proniká do vnitřního dění ve třídě, může tak výrazně ovlivnit sociální klima třídy a je silným pozitivním vzorem pro žáky.

- **liberálního učitele** - ve svém působení na žáky je nerozhodný, žáky výrazně nepovzbuzuje ani nekritizuje. Žáci se neumí v učivu orientovat, nespolupracují, vyhýbají se plnění svých povinností a nejeví o učivo zájem. Za jeho působení lze sociální klima třídy charakterizovat jako neutrální, neobsahuje zpravidla silné stresové faktory, ale také neobsahuje prvky podněcující k aktivitě, spolupráci a spokojenosti.

5.3. Žáci

Dle pedagogického slovníku je možné žáka definovat dvojím způsobem: 1. Jako „označení pro člověka v roli vyučovaného subjektu, bez ohledu na věk. Žákem může být dítě, adolescent, dospělý“. 2. Jako „označení dítěte, které navštěvuje základní školu. Diskusi vyvolává užívání tohoto výrazu též pro studující (mládež, dospělé) na středních školách. Bohužel česká pedagogická terminologie nemá ekvivalent anglického výrazu „learner“, který je neutrální, pokud jde o věk subjektu, a přitom vyjadřuje jeho začlenění do nějakého edukačního procesu.“ (Průcha, Walterova, Mareš, 2001, s. 316)

Žákem se dítě stává vstupem do první třídy základní školy. Od základů se mu mění jeho svět. Ne všechny děti absolvují mateřskou školu. Pro některé je to první kontakt s povinnostmi a nutností řídit se nějakým řádem. Do jeho života kromě rodičů a blízké rodiny přibude nový člověk, který zásadním způsobem bude ovlivňovat jeho

vývoj – učitel. Třída se mu stává na řadu let novým domovem. Je velice důležité, jak se ve třídě cítí. Mohou totiž nastat případy kdy, se žák do školy netěší a neustále hledá výmluvy, proč tam nejít. Neustále simulace bolesti břicha, teploty, bolesti hlavy. To může vyvolat řada faktorů jako strach z neúspěchu nebo šikana ve škole. Simulace se mohou později stát spouštěcím mechanismem pro trvalý stres ze školní docházky. Pro školu a rodiče by to měl být signál, že je něco špatně a hledat příčinu problémů. Ujistit žáka, že vše se dá řešit a hledat řešení. Neřešení problému vede až frustraci žáka, snižování sebevědomí žáka a v konečné fázi k úplnému utlumení normálního vývoje osobnosti. Já sama jsme se na základní škole setkala s frustrací, že školy vůči spolužačce. Díky silné dyslexii byla přeřazená do speciální třídy ve, které jí nakonec bylo hůře než v té normální díky šikaně ze strany učitelky a po jejím vzoru vznikla i částečná šikana od spolužáků. Místo zlepšení došlo k opačnému efektu. Události v ní zanechaly následky v podobě nízkého sebevědomí. Při dnešním ohlédnutí na obě třídy si uvědomuji, že klima jednotlivých tříd bylo velice rozdílné. Skutečně ho ovlivňovali žáky. Ale díky nízkému ročníku a věku žáků také bylo vidět, jak jsou žáci hodně ovlivňováni učitelem.

Žáci jsou hned po učiteli největším ovlivňujícím faktorem třídního klimatu. Je veliký rozdíl mezi žákem na základní, střední a vysoké škole. Každý z nich vnímá klima jinak. Žáci během studia procházejí řadou změn. V našem případě se v této práci věnujeme středoškolským žákům. Ti jsou mnohdy v dosti rozporuplném rozpoložení. Už nejsou dětmi, ale ani nejsou ještě dospělými. Jsou ve fázi, kdy v jejich životě zabírá veliký podíl zorného pole opačné pohlaví. Pořád nejsou vyzrálí a v podstatě hledají sebe sama. Bojují s problémy dospívání. Velký rozdíl je mezi žákem prvního ročníku a žákem čtvrtého ročníku před maturitou. Přesto, že je žák mnohdy brán jako dítě, kladou se na něj nároky jako na dospělého jedince. Měl by být cílevědomý a zodpovědný a měl by si uvědomovat, co od života chce a co od něj očekávat. U některých žáků se setkáváme s postojem, chci se bavit mladý, budu jen jednou, a ne byt zahlcen povinnostmi do školy. Řekla bych, že je to problém dnešní doby a důsledek uvolněnější morálky a toho, že rodiče na své děti nemají čas. Žáci jsou ve věku, kdy mají tendenci se příliš nenamáhat, pokud to není nezbytně nutné. Podle výzkumu velice narůstá procento mladé populace, která skončí se základním vzděláním. Přestože po základní škole začnou navštěvovat střední školu, tu už nedokončí.

Na hodnocení jednotlivých spolužáků má velký vliv móda, zájmy, ale i umělecké a politické názory. Učitele jako autoritu vystřídali spíše kamarádi nebo partner. V učiteli hledají individuální přístup a pochopení k jeho problémům, ale zároveň učitele podrobují vysoké kritice. Neváží si a neuznávají učitele, kteří podle nich nemají schopnosti, o kterých tvrdí, že mají.

V bakalářské práci od Veselé je uvedeno velice zajímavé rozdělení žáků rozlišováním podle jejich chování a přístupu k učiteli na čtyři základní typy:

- **Žáci sympatičtí učitelům, ne spolužákům**

Jsou zpravidla izolovaní, nejsou pozitivně akceptováni ostatními v oblasti her, zábavy i spolupráce. Tito žáci často trpívají depresi, jejichž příčinou je právě izolace od ostatních.

- **Žáci sympatičtí spolužákům, ne učitelům**

Jsou to žáci většinou s horším prospěchem, s projevy agresivního chování, kteří se ve snaze zalíbit se ostatním často dopouštějí přestupků v chování. Někdy v důsledku svého mezního chování jsou ostatními odsuzováni a ocitají se v izolaci, z čehož pramení opět další problémy v chování.

- **Žáci, kteří nejsou nikomu sympatičtí**

Jejich přístup k učivu je charakterizován nedbalostí, nespolehlivostí a nezájmem o učivo. Ve snaze o vyniknutí se u nich projevuje často agresivita vůči učiteli i spolužákům.

- **Žáci sympatičtí každému**

Je to ideální typ žáka, který je oblíbený jak mezi žáky, tak mezi učiteli. Zpravidla jsou to žáci pilní, pracovití, se smyslem pro spolupráci a obětavost. (Veselá, 2007, s. 25-26).

Když si žák věří a cítí se v pohodě, šíří kolem sebe pozitivní atmosféru a tím přispívá k příznivému klimatu.

5.4. Rodiče

I když na první pohled by se mohlo zdát, že rodiče třídní klima neovlivňují, což je podle mého názoru chyba, rodiče klima v dané třídě ovlivňují prostřednictvím svých dětí. Na prvním stupni základní školy je to ovlivňování asi nejznatelnější. Pro žáka je třída něco nového a ve fungující rodině, tím je myšleno v rodině, ve které spolu komunikují, se automaticky žák svěruje se svými zážitky ze školy, ať už jsou dobré, špatné nebo neutrální. A mnohdy v začátcích školní docházky se žák radí s rodiči i o vztazích se spolužáky. Rodiče pomáhají dětem s domácími úkoly. Už tím, jaký mají vztah rodiče ke škole, ovlivňují názory svých dětí na školu a tím i na klima ve školní třídě. I rodinná situace v rodině velice ovlivňuje přístup žáka ke škole a tím i klima ve školní třídě. Změna rodinné situace se většinou hned projeví na výsledcích a chování žáka. I přehnané požadavky na žáka vedou k přetížení a tím chování žáka ve třídě a tím i klima v dané třídě. Vzhledem k tomu, že styl oblékání má veliký význam, tak tam, kde oblékání ovlivňují rodiče, tak i tím ovlivňují klima v dané třídě. Rodič může ovlivňovat klima ve třídě jak negativně tak pozitivně.

Přestože zkoumání klimatu třídy se provádělo na střední škole, mají rodiče na klima třídy docela veliký vliv. A to na základě toho, zda pracují ve firmě Škoda Auto nebo ne. Ti co pracují tak respektují pravidla firmy a chápou různá omezení, která vyplývají z toho, že škola je soukromá a je v areálu firmy. Tím pádem pro žáky platí velice přísná pravidla, která jsou spojena s bezpečností jak pro žáky, tak pro firmu. Například se v areálu nesmí chodit se sluchátky na uších z důvodu, že by dotyčný nemusel, slyšet vozidlo, které v areálu jezdí. Nebo se nesmí do areálu nosit mobilní telefony s fotoaparátem ani vnášet notebook. Výjimku tvoří povolení pro žáky s poruchami učení. Z důvodu nebezpečí vynášení tajných materiálů. Naopak rodiče, kteří nepracují ve firmě Škoda Auto, nechápou některá omezení a nabádají své děti k nerespektování těchto pravidel, protože jim přijdou nesmyslná. A to i přesto, že podepisují Dohodu o docházce, kde jsou stanovena jasná pravidla. Tím, jak žáci respektují řád dané školy, také ovlivňují klima třídy.

II. Praktická část

6. Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit aktuální a preferované klima ve dvou třídách 1. a 4. ročníku na ŠKODA AUTO a.s. Středním odborném učilišti strojírenském, odštěpném závodě v Mladé Boleslavi. Tyto ročníky jsem si vybrala z těch důvodů, že je považuji za zlomové z hlediska vývoje myšlení žáků. Na základě zjištěných údajů porovnám výsledky ročníků a analyzuji případné rozdíly v pohledu žáku na danou problematiku.

6.1. Předpoklady

Před provedením samotného výzkumu jsem se zamyslela nad několika otázkami, které mě v souvislosti s tímto výzkumem napadly.

- Budou vůbec nějaké rozdíly mezi ročníky?

Podle mého názoru mezi ročníky rozdíly budou. Jeden z předpokladů je ten, že žáci 1. ročníku se znají krátkou dobu a nejsou tolik zaměřeni na studium jako žáci 4. ročníku, kteří spolu prožili čtyři roky a připravují se na maturitní zkoušku. Dalším problémem jsou různorodé zájmy žáků, protože nematuritní obory jsou mnohdy kombinované a v jedné třídě se vyskytují tříborové kombinace. I s tímto vzorkem jsem pracovala ve svém výzkumu.

- Předpokládám-li rozdíly, ve které oblasti budou tedy největší rozdíly?

Podle mého názoru a předpokladů se žáci budou lišit vzhledem ke své angažovanosti a orientaci na úkoly. Žáci 1. ročníku budou mít laxnější přístup ke škole než žáci, kteří mají před závěrečnou zkouškou svého studia.

Vztahy mezi žáky ve třídě se nedají odhadnout dopředu. Vzhledem k tomu, že výzkum je prováděn ke konci školního roku, tak i žáci 1. ročníku by měli mít své vztahy ve třídě relativně ustálené a ujasněné.

Výsledky o učitelově pomoci a podpoře, pořádek a organizovanost a jasnost pravidel se odhadnout ani nesnažím. Výsledky by se daly předpokládat pouze v takovém případě, že bych dříve danou školu navštěvovala a znala chování pedagogů.

7. Místo výzkumu

Místo mého výzkumu byla střední odborná škola.

7.1. Škola (ŠKODA AUTO a.s. Střední odborné učiliště strojírenské, odštěpný závod)

ŠKODA AUTO a.s. Střední odborné učiliště strojírenské, odštěpný závod je součástí vzdělávacího systému ŠKODA AUTO. Tato škola nabízí čtyřleté obory zakončené maturitní zkouškou a tříleté obory zakončené výučním listem. Všechny obory jsou zaměřeny na strojírenství a elektrotechniku, obory jsou naplňovány na základě požadavků odborných útvarů ŠKODA AUTO. Přesto, že je to soukromá, škola žáci školné nehradí. Škola je umístěna přímo v areálu společnosti ŠKODA AUTO. Jedná se o rozsáhlý komplex, kde se připravují žáci na povolání nejen v kmenových učebnách, ale i na odborných pracovištích. Závěrečné ročníky vykonávají praxi na určených pracovištích firmy. Školu navštěvují žáci nejen z Mladé Boleslavi, ale i z dalších měst. Žáci z jiných měst využívají ubytování v domově mládeže.

7.2. Třídy

Šetření bylo provedeno ve dvou třídách. Šetření jsem prováděla vždy na začátku hodiny, aby žáci měli na vyplnění dostatek času a neměli pocit, že je tlačí čas. Žáci se při vyplňování dotazníku celkem soustředili na dotazník a vyplňovali ho samostatně. Před vyplněním jsem jim vysvětlila, že dotazník je anonymní a požádal jsem je, aby na otázky odpovídali pravdivě ANO nebo NE. U některých otázek týkajících se pomoci učitele se žáci ptali, ke kterému učiteli by tuto otázku měli vztahovat. K vyplnění dotazníků preferovaného klimatu došlo začátkem měsíce dubna 2011. Druhý dotazník, který zjišťoval aktuální klima, žáci dostali na konci dubna 2011. Opakované šetření v 1. ročníku, tedy 2. ročníku proběhlo začátkem dubna 2012.

První zkoumanou třídou byl 1. ročník. Jednalo se o třídu kombinovanou a různorodou svým zaměřením. Zaměření této třídy se skládalo z obráběčů a nástrojařů. V době vyplňování prvního dotazníků již bylo vidět, že žáci začínají tvořit kolektiv a komunikace s nimi byla na dobré úrovni.

Podle třídní učitelky „měli žáci i různé osobní zájmy. Společným zájmem byla především práce na počítači a sledování současné filmové tvorby. Několik jedinců se zabývalo sportem. I sociální podmínky a předpoklady ke studiu byly mezi žáky rozdílné. Téměř polovina pocházela z neúplných rodin“.

Při vyplňování dotazníku po uplynutí jednoho roku se s třídou pracovalo velice dobře, byli vstřícní a moje předpoklady, že budou dobrým kolektivem, se potvrdily. Podle třídní učitelky se „třída se sjednotila v pohledu na přípravu k budoucímu povolání a její vztah k některým pedagogům se ujasnil. Žáci si ujasnili priority“.

Druhá třída, kterou jsem zkoumala, byla jednooborová a ve čtvrtém ročníku připravovala se na maturitu. V této třídě již měli studenti ujasněné priority a jejich cílem bylo úspěšné ukončení studia a vstup na vysoké školy. Podle třídní učitelky byla „třída v posledním ročníku hotovým kolektivem, který díky své úzké specializaci velmi dobře fungoval. Třída měla jasný vztah k pedagogům a věděla, co se od ní očekává“.

Při opakovaném šetření v dnes už 2. ročníku jsem se dozvěděla, že třída 4. ročníku velmi dobře odmaturovala a víc jak 60% žáků studuje na vysokých školách.

8. Použitá metoda

Jako nástroj svého výzkumu jsem použila jednu z nejpoužívanějších metod ke zkoumání klimatu ve školní třídě na základních a středních školách dotazník CES – Classroom Environment Scale.

Nejprve bych chtěla vysvětlit co to vlastně dotazník je. Dotazník je jednou z nejpoužívanějších technik k výzkumu v pedagogice, nepoužívá se, ale jen v pedagogice. S dotazníkem se setkáme při výzkumech v sociologii, psychologii, demografii a mnoha dalších oborech.

Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně (Chráska, 2007, s. 163). Podstatou je zjištění informací o respondentovi, jeho názor případně postoj k tématům, které dotazujícího zajímají.

8.1. Dotazník CES

Původní dotazník vytvořili v USA Trickett a Moos, ten byl ale příliš rozsáhlý. Zjišťoval 13 proměnných a otázek bylo celkem 242, proto prodělal poměrně zajímavý vývoj. Po prvotním zkrácení v roce 1974 byl snížen na 9 proměnných a 90 otázek, ale i to bylo, pro praktické použití příliš dlouhé. Poslední zkrácenou verzi vytvořili Australané Fraser a Fisher v roce 1986. Pro české školy tento dotazník upravili a přeložili pánové J. Lašek a J. Mareš, jejich provedení jsem použila pro svůj výzkum. Dotazník má dvě verze preferovanou a aktuální formu. Aktuální forma zjišťuje současné klima školní třídy, zatímco preferovaná forma zjišťuje přání žáků, jaké by klima chtěli mít. V této bakalářské práci jsem použila obě verze a jsou v příloze č. 1. Neuveden dotazník pro aktuální klima a v příloze č. 2. je uveden dotazník pro preferované klima.

Jak už bylo řečeno, v kapitole metody, dotazník CES obsahuje 24 položek, kterými se zkoumá 6 proměnných klimatu třídy.

- **Angažovanost žáka, jeho zaujetí školní prací:**

Zjišťuje se aktivita a vztah žáků ke školní práci, ochota učit se, angažovanost, vstřícnost aj. (otázky č.: 1, 7, 13, 19)

- **Vztahy mezi žáky ve třídě:**

Zjišťují se vzájemné vztahy, rivalita žáků, soudržnost třídy aj. (otázky č.: 2, 8, 14, 20)

- **Učitelova pomoc a podpora:**

Zjišťováno je, jak žáci vnímají a hodnotí podporu vlastního učení učitelem; jeho ochotu, vstřícnost, facilitaci. (otázky č.: 3, 9, 15, 21)

- **Orientace žáků na úkoly:**

Zjišťováno je, zda žáci vnímají vyučování jako intenzivní (dělnou, užitečnou) činnost. (otázky č.: 4, 10, 16, 22)

- **Pořádek a organizovanost:**

Zjišťuje, jak žáci posuzují organizační kvalitu výuky („organizační klima“). (otázky č.: 5, 11, 17, 23)

- **Jasnost pravidel:**

Zjišťuje, jak žáci posuzují explicitní jednoznačnost pravidel ve výuce (v hodině, při zkoušení, písemných pracích). (otázky č.: 6, 12, 18, 24)

8.1.1. Vyhodnocení dotazníku

Každý žák samostatně vyplní dotazník zakroužkováním odpovědi ANO – NE. „ANO“ v případě souhlasu s daným tvrzením, „NE“ v případě nesouhlasu. Odpovědi se vyhodnotí převedením na číselné hodnoty. Při odpovědi „ANO“ získává otázka 3 body, každá odpověď „NE“ 1 bod. Tam, kde je v řádku u nabízené dvojice odpovědí písmeno R (položky 3, 4, 7, 8, 12, 13, 16, 17, 22, 23), boduje se opačně. Nevyplněný řádek nebo chyba se boduje za 2 body. Body každé položky u jednotlivých proměnných sčítají, tedy respondent může u každé proměnné získat minimálně 4 body, maximálně 12 bodů. Čím více bodů získá jednotlivá proměnná, tím je s ní respondent spokojenější.

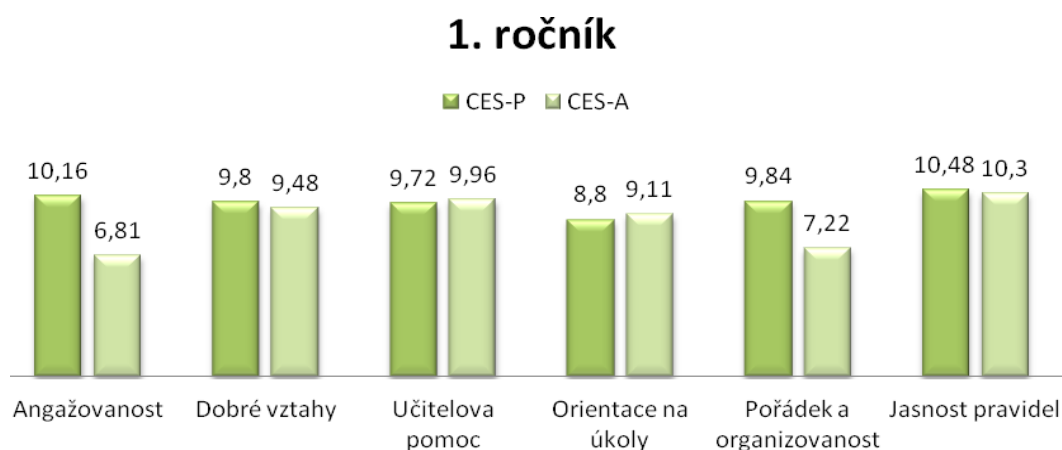
9. Výsledky výzkumu

V následující části, práce se budu věnovat vyhodnocování výsledků dotazníků. Nejprve jsem se rozhodla porovnat aktuální a preferované klima v 1. ročníku a následně klima ve 4. ročníku. V další část budou obě třídy porovnány navzájem a výsledky vyhodnoceny. Následovat bude porovnání výsledků 1. ročníku a výsledků naměřených o rok později. V poslední části se budu zabývat porovnáním naměřených výsledků s již existujícím šetřením, které provedl Lašek publikované v knize Sociálně psychologické klima školních tříd a školy z roku 2001.

9.1. Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu třídy v 1. ročníku

Porovnání mezi preferovaným a aktuálním klimatem v 1. ročníku nevykazovalo ve většině proměnných významné rozdíly. Nevýznamné rozdíly, které jsem vyhodnotila pomocí testu statistické významnosti, se objevily mezi dobrými vztahy, učitelskou pomocí, orientací na úkoly a jasností pravidel. Naopak významné rozdíly byly zjištěny u angažovanosti a pořádku s organizovaností. V těchto proměnných by žáci uvítali zlepšení u angažovanosti o 33%. A u pořádku a organizovanosti o 27%. V grafu č. 1 jsou již zmiňované výsledky znázorněny.

Graf č. 1. Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu u 1. ročníku

Tabulka č. 3. Průměrné hodnoty jednotlivých proměnných u 1. ročníku v preferovaném a aktuálním klimatu

1. ročník				
Aritmetický průměr	CES-P	Pásmo běžných hodnot	CES-A	Pásmo běžných hodnot
Angažovanost	10,16	9,06-11,64	6,81	3,92-7,36
Dobré vztahy	9,80	9,4-11,96	9,48	7,73-11,39
Učitelova pomoc	9,72	9,34-12-16	9,96	5,13-9,25
Orientace na úkoly	8,80	7,15-10,69	9,11	5,28-9,3
Pořádek a organizovanost	9,84	9,17-12,51	7,22	4,19-7,59
Jasnost pravidel	10,48	9,47-12,39	10,30	6,44-10,70

Tabulka č. 4. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 1. ročníku

	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
Statistická významnost rozdílů	V	N	N	N	V	N

V – statisticky významný rozdíl

N – statisticky nevýznamný rozdíl

Statistická metoda: studentův t – test

Hladina významnosti: 0,05

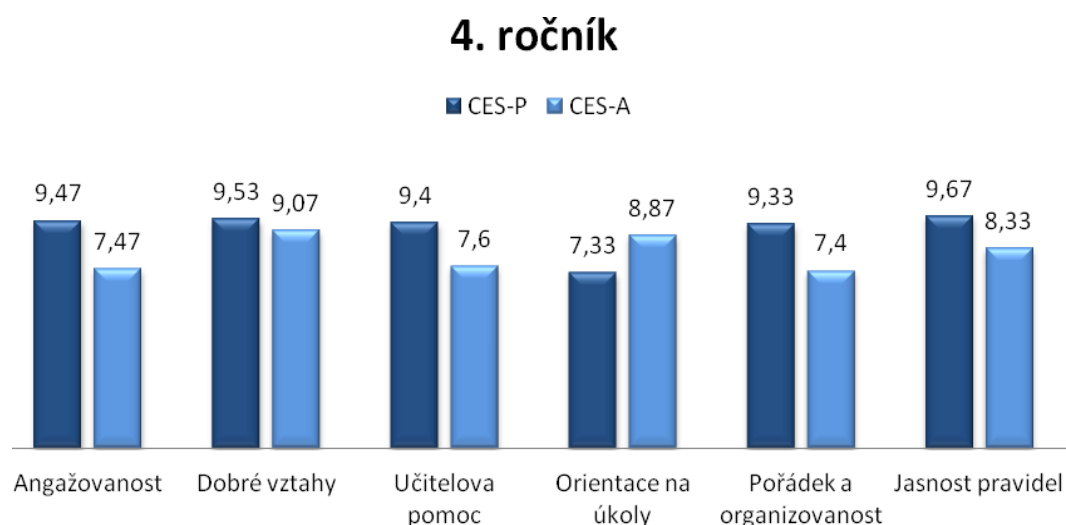
9.2. Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu třídy v 4. ročníku

Rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem ve 4. ročníku vykazoval významné rozdíly u všech proměnných kromě jasnosti pravidel. Významnost proměnných jsem vyhodnotila na základě testu statistické významnosti. Významné rozdíly byly zjištěny u angažovanosti, dobrých vztahů, učitelově pomoci, orientaci na úkoly i pořádku a organizovanosti. Angažovanost, dobré vztahy, učitelovu pomoc a pořádek organizovanost by si žáci přáli zlepšit. Angažovanost by si přáli zlepšit o 21%, dobré vztahy by si přáli zlepšit o 5%, učitelovu pomoc by si přáli zlepšit o 19% u pořádku a organizovanosti by stáli o zlepšení o 21%. Naopak orientaci na úkoly by si žáci přáli snížit o 17%. V grafu č. 2 jsou již zmiňované výsledky znázorněny.

Tabulka č. 5. Průměrné hodnoty jednotlivých proměnných u 4. ročníku v preferovaném a aktuálním klimatu

4. ročník				
Aritmetický průměr	CES-P	Pásmo běžných hodnot	CES-A	Pásmo běžných hodnot
Angažovanost	9,47	9,06-11,64	7,47	3,92-7,36
Dobré vztahy	9,53	9,4-11,96	9,07	7,73-11,39
Učitelova pomoc	9,40	9,34-12-16	7,60	5,13-9,25
Orientace na úkoly	7,33	7,15-10,69	8,87	5,28-9,3
Pořádek a organizovanost	9,33	9,17-12,51	7,40	4,19-7,59

Graf č. 2. Porovnání preferovaným a aktuálním klimatem u 4. ročníku

Tabulka č. 6. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 4. ročníku

	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
Statistická významnost rozdílů	V	N	V	V	V	N

V – statisticky významný rozdíl

N – statisticky nevýznamný rozdíl

Statistická metoda: studentův t – test

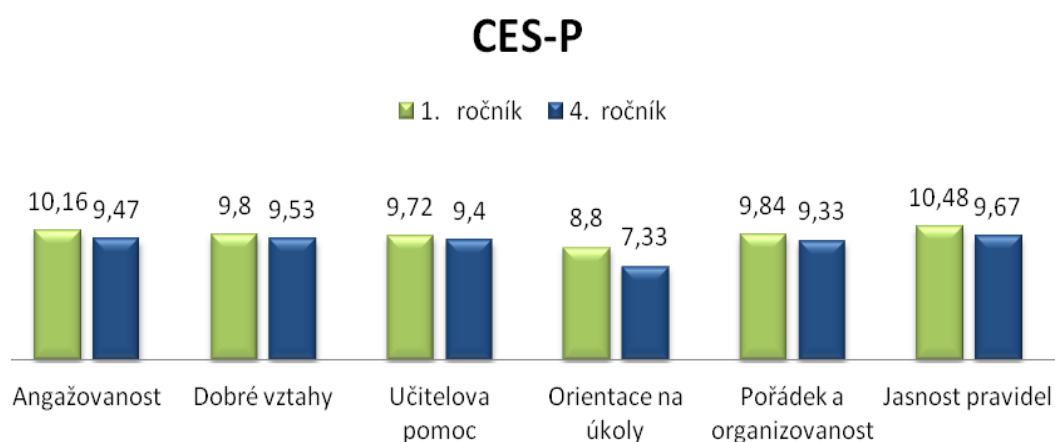
Hladina významnosti: 0,05

9.3. Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu třídy v 1. a 4. ročníku

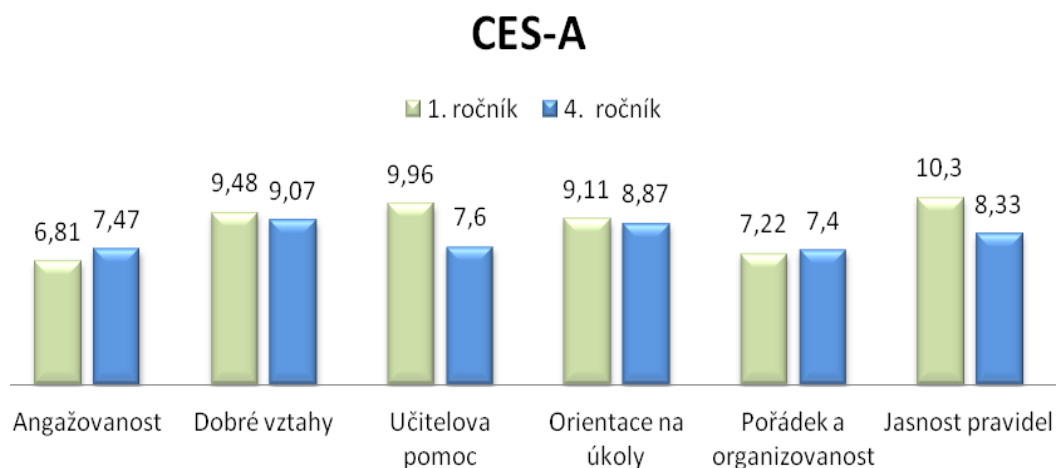
Rozdíl preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku podle naměřených dat a testu statistické významnosti nevykazuje významné rozdíly kromě proměnné orientaci na úkoly. Tato proměnná vykazovala významný rozdíl, žáci 1. ročníku měli orientaci na úkoly vyšší o 17% než žáci 4. ročníku. V grafu č. 3 jsou již zmiňované výsledky znázorněny.

Rozdíl aktuálního klimatu u 1. a 4. ročníku podle naměřených dat a testu významnosti vykazuje významné rozdíly v polovině proměnných. Mezi proměnné, které vykazovaly nevýznamné rozdíly, které byly, opět vyhodnoceny pomocí testu statistické významnosti, patří angažovanost, dobré vztahy, orientace na úkoly a pořádek a organizovanost. Oproti tomu u proměnných: učitelova pomoc a jasnost pravidel vykazovaly významné rozdíly. Rozdíly byly u všech proměnných s výrazným rozdílem ve prospěch 1. ročníku. V učitelově pomoci byl rozdíl dokonce 24% v jasnosti pravidel byl rozdíl o 19%. Výsledky jsou znázorněny v grafu č. 4.

Graf č. 3. Porovnání preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku

Graf č. 4. Porovnání aktuálního klimatu u 1. a 4. ročníku

Tabulka č. 7. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 1. a 4. ročníku

Statistická významnost rozdílů 1. a 4. ročníku	angažovanost	dobré vztahy	učitelov a pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
CES-P	N	N	N	V	N	N
CES-A	N	N	V	N	N	V

V – statisticky významný rozdíl

N – statisticky nevýznamný rozdíl

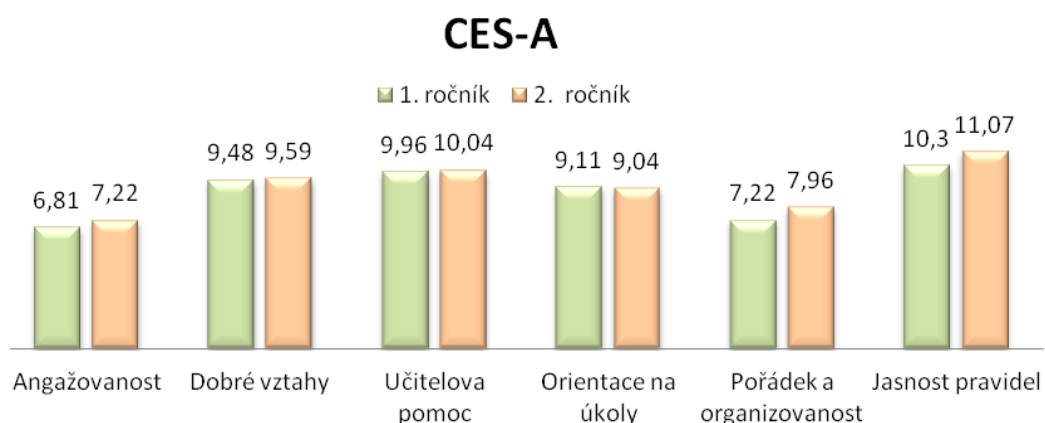
Statistická metoda: studentův t – test

Hladina významnosti: 0,05

9.4. Opakované šetření, porovnání aktuálního klimatu v 1. ročníku a aktuálního klimatu 2. ročníku

Po opakovaném měření jsem naměřená data opět vyhodnotila pomocí testu statistické významnosti. A mohu zkonstatovat, že klima 1. ročníku, letos tedy 2. ročníku, neprošlo výraznými změnami klimatu. Zjištěné výsledky jsou znázorněny v grafu č. 5.

Graf č. 5. Porovnání aktuálního klimatu u 1. a 2. ročníku

Tabulka č. 8. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 1. a 2. ročníku

	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
Statistická významnost rozdílů	N	N	N	N	N	N

V – statisticky významný rozdíl

N – statisticky nevýznamný rozdíl

Statistická metoda: studentův t – test

Hladina významnosti: 0,05

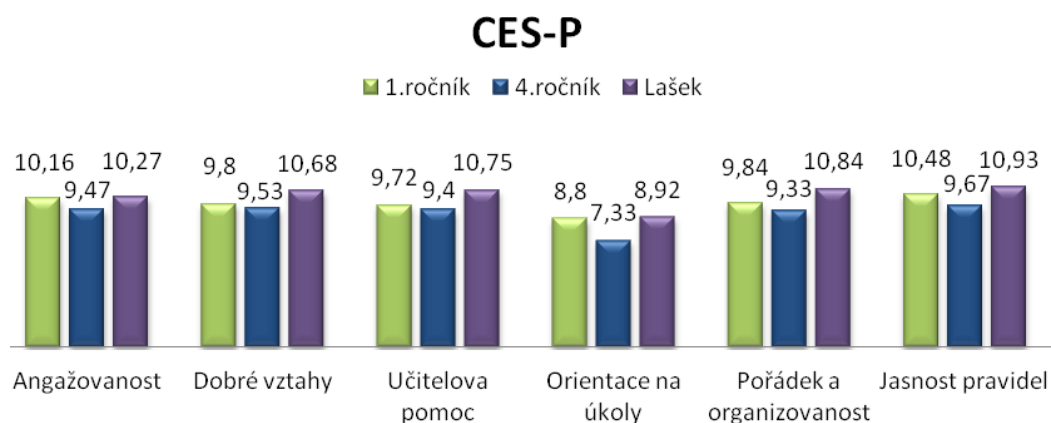
9.5. Porovnání výzkumů

Pro větší názornost jsem se rozhodla, porovnat svůj výzkum, i s jiným výzkumem. Pro porovnání jsem si vybrala, výzkum Lašeka, ten prováděl výzkum v 16 třídách a rovněž požil dotazníky CES. Dotazníků rozdal celkem 472. Výzkum byl publikován v roce 2001

Při porovnání výsledků preferovaného klimatu mého výzkumu v 1. ročníku a výzkumem Laška, vykazoval rozdíly v polovině proměnných vyšší hodnoty. Jak lze vyčíst z grafu č. 6, rozdíly jsou patrné u dobrých vztahů, učitelově pomoci, pořádku a organizovanosti. Žáci ve výzkumu Laška by více ocenili lepší vztahy ve třídě, učitelovu pomoc a organizaci při výuce. Naopak, i když nižší, ale velice podobné hodnoty 1. ročníku vykazovala angažovanost orientace na úkoly a jasnost pravidel.

U porovnání preferovaného klimatu Laška se svým výzkumem ve 4. ročníku je výrazný rozdíl. Jak je znázorněno na grafu č. 6 vykazovaly výzkumy Laška ve všech proměnných vyšší hodnoty. Domnívám se, že žáci 4. ročníku ztratili své iluze, proto mají hodnoty nižší.

Graf č. 6. Porovnání preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosova a Lašek

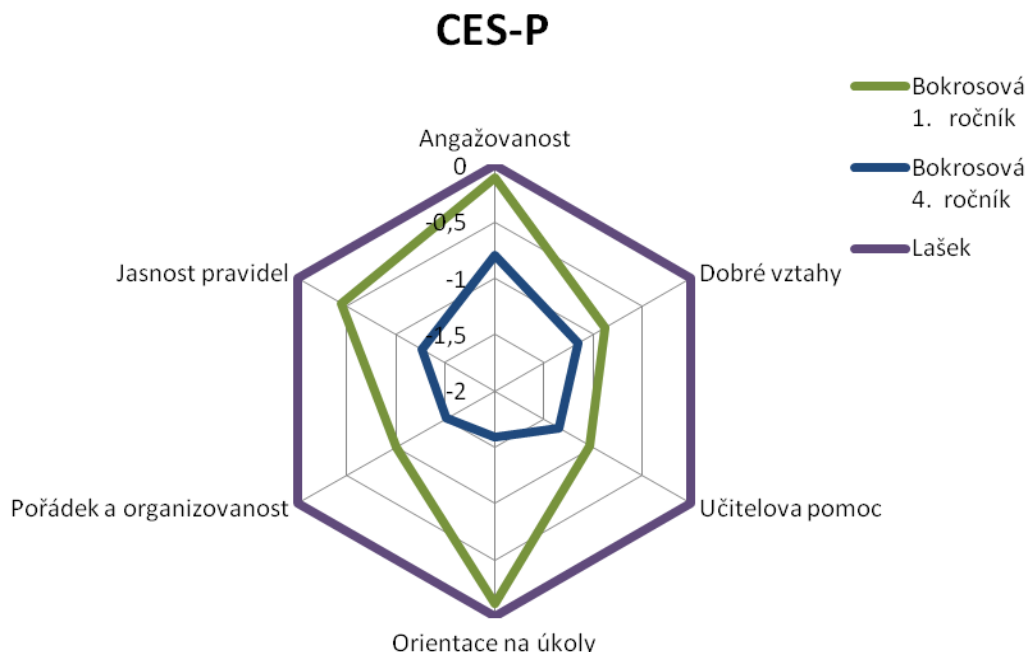

Tabulka č. 9. Rozdíly preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosova a Lašek

	CES-P Bokrosova 1. ročník	CES-P Bokrosova 4. ročník	CES-P Lašek	rozdíl Lašek – Bokrosova 1. ročník	rozdíl Lašek – Bokrosova 4. ročník
Angažovanost	10,16	9,47	10,27	-0,11	-0,8
Dobré vztahy	9,80	9,53	10,68	-0,88	-1,15
Učitelova pomoc	9,72	9,40	10,75	-1,03	-1,35
Orientace na úkoly	8,80	7,33	8,92	-0,12	-1,59
Pořádek a organizovanost	9,84	9,33	10,84	-1	-1,51
Jasnost pravidel	10,48	9,67	10,93	-0,45	-1,26

Rozdíl mezi preferovaným klimatem v mém výzkumu a preferovaným klimatem Laška vykazuje skoro ve všech prnoměnných výtazné rozdíly, jak lze vyčíst z grafu č. 7. Dle mého názoru je tato skutečnost velice zajímavá. Žáci po 20 letech jsou podle mého názoru skeptičtí.

Graf č. 7. Porovnání rozdílu preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosová a Lašek

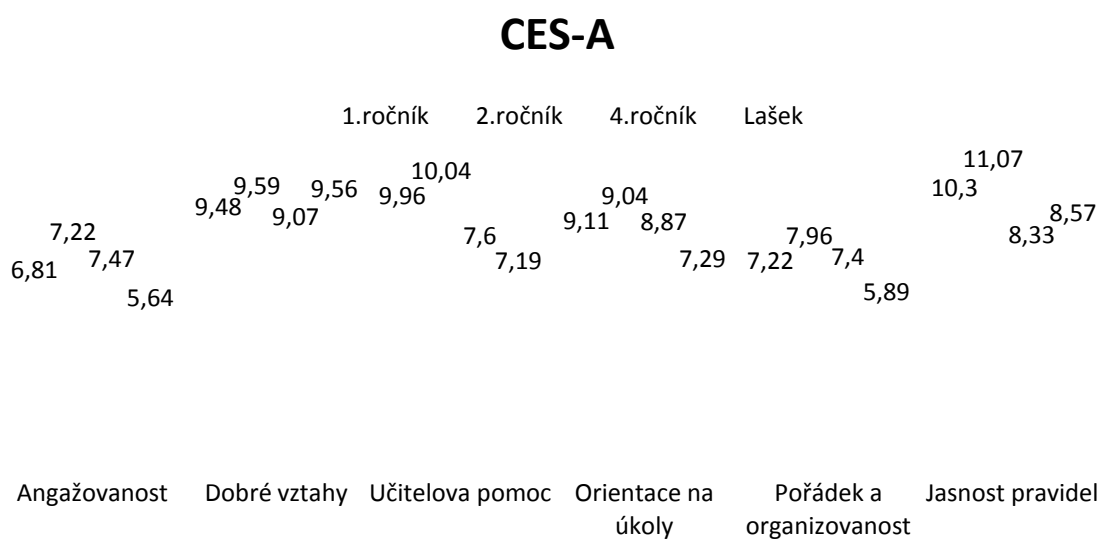

Při porovnání aktuálního klimatu mezi výzkumem Laška a mého výzkumu jak lze vyčíst z grafu č. 8, jsou ve většině proměnných hodnoty Laška nejnižší ze všech šetření.

Při porovnání Laška s 1. ročníkem mého výzkumu jsou Laškovy hodnoty ve všech proměnných výrazně nižší kromě dobrých vztahů. U dobrých vztahů, jsou hodnoty skoro stejné, u Laška jsou hodnoty nepatrně vyšší. U stejné třídy v 2. ročníku jsou oproti Laškovým hodnotám vyšší už všechny proměnné, i když dobré vztahy mají rozdíl hodnot velice malý.

Při porovnání mého výzkumu ve 4. ročníku a výzkumem Laška už dochází k rozdílným hodnotám v proměnných. V angažovanosti, orientaci na úkoly a pořádku a organizovanosti jsou výrazně vyšší hodnoty 4. ročníku. Učitelova pomoc je také vyšší u 4. ročníku, ale rozdíl není tak výrazný jako u angažovanosti, orientaci na úkoly a pořádku a organizovanosti. U dobrých vztahů a jasnosti pravidel má vyšší hodnoty Lašek, i když rozdíl není tak výrazný.

Graf č. 8. Porovnání aktuálního klimatu u 1., 2. a 4. Ročníku Bokrosová a Lašek

Tabulka č. 10. Rozdíly preferovaného klimatu u 1., 2. a 4. ročníku Bokrosová a Lašek

CES – A rozdíl Bokrosová 1. ročník – Lašek			
	Bokrosová	Lašek	rozdíl Lašek – Bokrosová
Angažovanost	6,81	5,64	1,58
Dobré vztahy	9,48	9,56	0,03
Učitelova pomoc	9,96	7,19	2,85
Orientace na úkoly	9,11	7,29	1,75
Pořádek a organizovanost	7,22	5,89	2,07
Jasnost pravidel	10,30	8,57	2,5

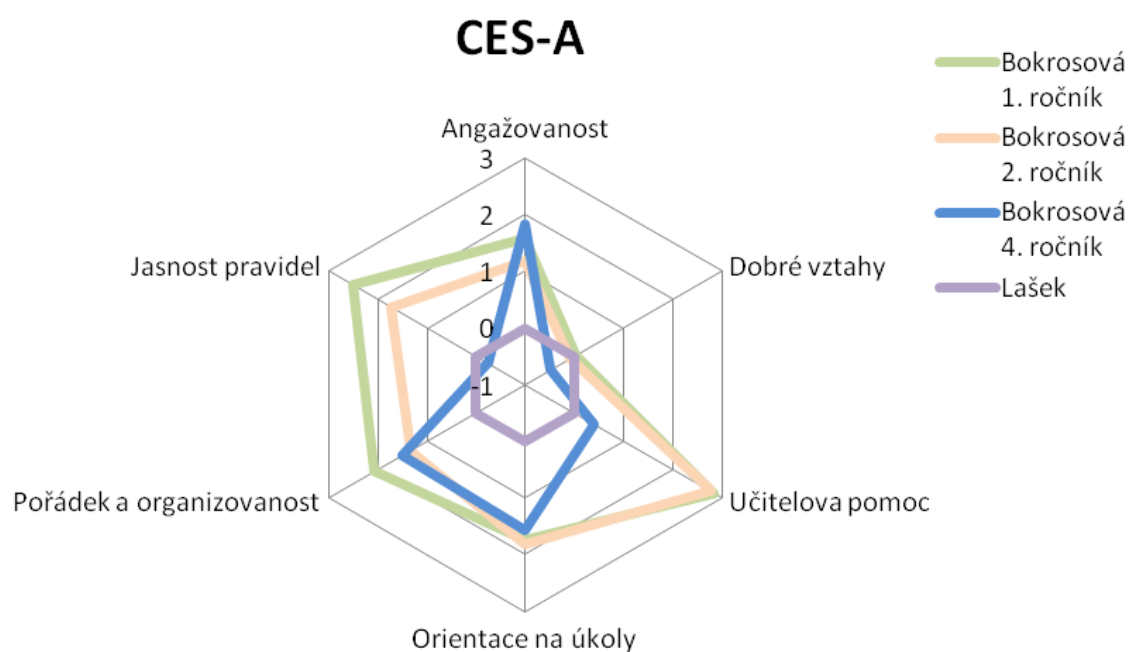

CES – A rozdíl Bokrosová 2. ročník – Lašek			
	Bokrosová	Lašek	rozdíl Lašek – Bokrosová
Angažovanost	7,22	5,64	1,17
Dobré vztahy	9,59	9,56	-0,08
Učitelova pomoc	10,04	7,19	2,77
Orientace na úkoly	9,04	7,29	1,82
Pořádek a organizovanost	7,96	5,89	1,33
Jasnost pravidel	11,07	8,57	1,73

CES – A rozdíl Bokrosová 4. ročník – Lašek			
	Bokrosová	Lašek	rozdíl Lašek – Bokrosová
Angažovanost	7,47	5,64	1,83
Dobré vztahy	9,07	9,56	-0,49
Učitelova pomoc	7,60	7,19	0,41
Orientace na úkoly	8,87	7,29	1,58
Pořádek a organizovanost	7,40	5,89	1,51
Jasnost pravidel	8,33	8,57	-0,24

Rozdíly v aktuálním klimatu jsou pro názornost znázorněny v grafu č. 9. Jak lze vyčíst z grafu podobné hodnoty s Laškovým výzkumem jsou u proměnné dobré vztahy a u 4 ročníku v jasnosti pravidel a učitelově pomoci. Jinak se naměřené hodnoty výrazně liší.

Graf č. 9. Porovnání rozdílu aktuálního klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosová a Lašek

10. Shrnutí, diskuze

První z mých předpokladů se splnil jen částečně a to v případě aktuálního klimatu.

Preferované klima v mém výzkumu mezi ročníky nevykazovalo výrazné rozdíly. Až na proměnnou orientace na úkoly zde měli oproti mému předpokladu vyšší hodnoty v 1. ročníku.

Výrazné rozdíly mezi ročníky byly v aktuálním klimatu a to v polovině proměnných, v dobrých vztazích, učitelově pomoci a jasnosti pravidel.

Tím se nenaplnily ani mé předpoklady, v jaké oblasti budou největší rozdíly. Můj předpoklad, že žáci budou mít největší rozdíly v angažovanosti a orientaci na úkoly se ukázal jako mylný. V těchto proměnných byly rozdíly minimální.

Lepší vztahy mezi žáky měl jasně 1. ročník a to i v následujícím roce tedy ve 2. ročníku. Proměnné: učitelova pomoc a jasnost pravidel, které ovlivňují pedagogové, měly poměrně výrazné rozdíly. Žáci 1. dnes už 2. ročníku vnímají učitelovu pomoc více než žáci 4. ročníku, stejně tomu tak je i u jasnosti pravidel ve třídě.

Rozdíly u tříd mezi preferovaným a aktuálním klimatem byly u 1. ročníku pouze v angažovanosti a pořádku a organizovanosti, obě proměnné by si třída přála zlepšit. U 4. ročníku rozdíly mezi preferovaným a aktuálním klimatem byly výrazné kromě jasnosti pravidel. Třída by si přála zlepšit angažovanost, dobré vztahy, učitelovu pomoc a pořádek a organizovanost. Naopak u orientace na úkoly měli žáci vyšší hodnotu u aktuálního klimatu než u preferovaného.

U porovnání mého výzkumu a výzkumu Laška by se dalo shrnout, že Lašek měl ve zkoumaných třídách lepší preferované klima. Ale aktuální klima, což je podle mého názoru směrodatnější, měly klima lepší třídy v mém výzkumu.

Dle výzkumu podle dotazníku CES-A mohu konstatovat, že žáci 1. dnes už 2. ročníku mají lepší klima ve třídě, než měla třída 4. ročníku.

Domnívám se, že přesvědčivějším a hlavně objektivnějším výsledkům bych došla, kdyby byl výzkum prováděn ve více třídách.

Výsledky mého výzkumu ukázaly, že klima z velké části ovlivňuje třídní učitel. Osobně si myslím, že třídní učitel klima třídy ovlivňuje velice podstatně. Osobně kdybych to měla vyjádřit v procentech, tak dle mého názoru žáci klima ve své třídě ovlivňují z 65% a jejich třídní učitel klima ve třídě klima ovlivňuje z 35%. Je možné, že někdo s mými názory souhlasit nebude. Ale vedou mě k tomu výsledky mého šetření.

Výsledky šetření jsem konzultovala se socioložkou působící na dané škole, která vlastní šetření provádí dlouhodobě. S výsledky z mého šetření nebyla překvapena a potvrdila mi, že jsou stejné s jejími šetřeními, přestože používá jinou metodu výzkumu než dotazníky CES.

Závěr

Klima ve třídě je velice důležitou součástí třídy a má bezesporu velký vliv na její fungování. Proto by mu měli učitelé bezesporu věnovat pozornost, a pokud je to v jejich silách snažit, se klima třídy zlepšovat.

Tato bakalářská práce měla za cíl zjistit aktuální a preferované vnímání klimatu na střední škole.

Teoretická část práce se zabývá definováním samotného klimatu a faktorům, které školní klima ovlivňují a možnosti jeho zkoumání.

Výzkumná část se věnuje zjištění preferované a aktuální podoby klimatu třídy. Výzkumným prvkem se staly dvě třídy. Jedna z nich dosahovala spíše vyšších hodnot, druhá třída nižších. Třídy jsem vyhodnotila samostatně, jak z hlediska preferovaného klimatu, tak s hlediska aktuálního klimatu. Třídy jsem následně porovnávala navzájem. Po vyhodnocení jsem se rozhodla ve třídě, která dosahovala vyšších hodnot, výzkum po roce zopakovat, abych zjistila, jestli se klima změnilo nebo posune jiným směrem. V závěru práce jsem svůj výzkum porovnávala s již existujícím výzkumem Laška.

Předmětem zkoumání se staly třídy 1 a 4. ročníku. Je to období, kdy žáci prochází změnami. V 1. ročníku je pro ně velkou změnou přechod se základní školy na střední školu a ve 4. ročníku se žáci musí připravovat na maturitní zkoušku a případné přijímací řízení na vysoké školy. Přes tyto změny ve zkoumaných třídách se nenaplnily mé předpoklady o výsledcích šetření. Oproti, mým předpokladům v preferovaném klimatu nedošlo mezi třídami k výrazným rozdílům, až na proměnnou orientace na úkoly tu měli oproti mému předpokladu vyšší žáci prvního ročníku.

V porovnání výzkumů mohu konstatovat, že žáci 1. dnes už 2. ročníku mají lepší klima ve třídě, než měla třída 4. ročníku. A třída 1. dnes už 2. ročníku a 4. ročníku měla lepší klima než zkoumané třídy ve výzkumu Jana Laška.

Tato práce, při které jsem si kladla spoustu otázek, byla pro mě přínosem. Jako budoucí pedagožce mi ukázala nadhled, který bych měla mít, a ukázala mi, na co bych ve třídě jako pedagog rozhodně neměla zapomínat a na jaké jevy a problémy je potřeba se při kvalitní pedagogické práci zaměřit.

Použitá literatura:

ČAP, Jan; MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001.

ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010.

DIDEROT. Všeobecná encyklopedie Diderot. svazek 7. Brno:

GRECMANOVÁ, H.; HOLOUŠKOVÁ, D.; URBANOVSKÁ, E.; BŮŽEK, A. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 1998.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007

LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

MAREŠ, J. *Sociální klima školní třídy*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 1998

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001.

STARÝ, K.; KOLEKTIV. *Pedagogika ve škole*. Praha: Portál, 2008.

VESELÁ, G. *Sociální klima školní třídy*. Brno: Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, 2007.

Seznam obrázků:

Obrázek č. 1. Schéma jak se ovlivňuje prostředí, klima a atmosféra (Lašek, 2001, s. 41)	
.....	14

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1 Rozdělení sociálního klimatu (Čáp, Mareš, 2001, s. 570-571)	17
Tabulka č. 2. Rozdělení výzkumných metod pro zkoumání klimatu (Lašek, 2001, s. 49)	
.....	23
Tabulka č. 3. Průměrné hodnoty jednotlivých proměnných u 1. ročníku v preferovaném a aktuálním klimatu	40
Tabulka č. 4. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 1. ročníku.....	40
Tabulka č. 5. Průměrné hodnoty jednotlivých proměnných u 4. ročníku v preferovaném a aktuálním klimatu	41
Tabulka č. 6. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 4. ročníku.....	42
Tabulka č. 7. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 1. a 4. ročníku	44
Tabulka č. 8. Statistická významnost rozdílů mezi preferovaným a aktuálním klimatem u 1. a 2. ročníku	45
Tabulka č. 9. Rozdíly preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosova a Lašek.....	46
Tabulka č. 10. Rozdíly preferovaného klimatu u 1., 2. a 4. ročníku Bokrosova a Lašek	48

Seznam grafů:

Graf č. 1. Porovnání preferovaného a aktuálního klimatu u 1. ročníku	39
Graf č. 2. Porovnání preferovaným a aktuálním klimatem u 4. ročníku	42
Graf č. 3. Porovnání preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku	43
Graf č. 4. Porovnání aktuálního klimatu u 1. a 4. ročníku	43
Graf č. 5. Porovnání aktuálního klimatu u 1. a 2. ročníku	44
Graf č. 6. Porovnání preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosová a Lašek	46
Graf č. 7. Porovnání rozdílu preferovaného klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosová a Lašek	47
Graf č. 8. Porovnání aktuálního klimatu u 1., 2. a 4. Ročníku Bokrosová a Lašek	48
Graf č. 9. Porovnání rozdílu aktuálního klimatu u 1. a 4. ročníku Bokrosová a Lašek ..	50

Seznam příloh:

Příloha č. 1. Dotazník CES-A (aktuální klima)	57
Příloha č. 2. Dotazník CES-P (preferované klima)	59
Příloha č. 3. Naměřené hodnoty - preferovaného klima 1. ročníku	61
Příloha č. 4. Naměřené hodnoty - aktuálního klima 1. ročníku	62
Příloha č. 5. Naměřené hodnoty - preferovaného klima 4. ročníku	63
Příloha č. 6. Naměřené hodnoty - aktuálního klima 4. ročníku	63
Příloha č. 7. Naměřené hodnoty – opakovaného měření aktuálního klima 1.(2.) ročníku	64
Příloha č. 8. Statistika naměřených hodnot v jednotlivých třídách v preferovaném i aktuálním klimatu	65
Příloha č. 9. Vzorce použité k výpočtům statistické významnosti (studentův t-TEST) ..	67

Přílohy:

Příloha č. 1. Dotazník CES-A (aktuální klima)

<u>Dotazník CES-A(aktuální klima)</u>			
1.	Studenti v naší třídě vkládají do každé činnosti ve škole hodně energie.	ANO	NE
2.	Studenti v naší třídě jsou mezi sebou velmi rádi v kontaktu.	ANO	NE
3.	Tento učitel stráví jen málo času povídáním se studenty ve třídě.	ANO	NE
4.	Ve třídě strávíme více času diskutováním o mimoškolních aktivitách, než diskusemi o věcech, vztahujících se ke školní práci	ANO	NE
5.	Naše třída je velmi dobře organizovaná.	ANO	NE
6.	V naší třídě jsou jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (při zkoušení, písemkách).	ANO	NE
7.	Studenti v naší třídě při hodině rádi sní s otevřenýma očima.	ANO	NE
8.	Studenti v naší třídě nemají chuť se jeden s druhým blíže seznamovat.	ANO	NE
9.	Tento učitel se o studenty osobně zajímá.	ANO	NE
10.	V naší třídě je velmi důležité udělat kus práce.	ANO	NE
11.	V naší třídě jsou žáci téměř stále potichu.	ANO	NE
12.	V naší třídě se často a mnoho mění pravidla (v hodině, při zkoušení, písemkách).	ANO	NE
13.	Studenti v naší třídě často čekají do zazvonění, až „padne“.	ANO	NE
14.	V naší třídě byla mezi studenty uzavřena řada přátelství.	ANO	NE
15.	Tento učitel je více přítelem, než autoritou.	ANO	NE
16.	V naší třídě nemusí studenti mnoho pracovat.	ANO	NE
17.	V naší třídě se mohou žáci poflakovat, flinkat.	ANO	NE
18.	Tento učitel vysvětlí, co se stane, když studenti poruší pravidla hry (v hodině, při zkoušení, písemkách).	ANO	NE
19.	Většina studentů v naší třídě skutečně dává pozor na to, co učitelé říkají.	ANO	NE

20.	Naše třída se snadno nadchne nějakým nápadem, projektem.	ANO	NE
21.	Tento učitel dovede vystoupit z role učitele, když má pomoci studentům.	ANO	NE
22.	Naše třída je spíše společenským prostředím, než místem pro učení se něčemu.	ANO	NE
23.	Naše třída je velmi často hlučná.	ANO	NE
24.	Tento učitel vysvětlí, jaká jsou ve škole pravidla (při hodině, zkoušení, písémkách).	ANO	NE

Příloha č. 2. Dotazník CES-P (preferované klima)

<u>Dotazník CES-P (preferované klima)</u>			
1.	Studenti v naší třídě by měli být více zaujati školou, být usilovnější.	ANO	NE
2.	Kontakty mezi studenty v naší třídě by měly být lepší.	ANO	NE
3.	Tento učitel by měl raději trávit mnohem méně času povídáním se studenty ve třídě.	ANO	NE
4.	Ve třídě bychom měli věnovat více času diskutováním o mimoškolních aktivitách, než diskusemi o věcech, vztahujících se ke školní práci.	ANO	NE
5.	Naše třída by měla být daleko lépe velmi organizovaná.	ANO	NE
6.	V naší třídě by měla být jasná pravidla, která mají studenti dodržovat (při zkoušení, písémkách).	ANO	NE
7.	Studenti v naší třídě by měli v hodině více snít s otevřenýma očima.	ANO	NE
8.	Studenti v naší třídě by se raději neměli snažit jeden druhého blíže poznat.	ANO	NE
9.	Tento učitel by se měl o studenty více zajímat.	ANO	NE
10.	V naší třídě by mělo být nejdůležitější udělat kus práce.	ANO	NE
11.	V naší třídě by měli žáci být mnohem více potichu.	ANO	NE
12.	V naší třídě by se často a výrazněji měla měnit pravidla (v hodině, při zkoušení, písémkách).	ANO	NE
13.	V naší třídě by se neměla práce tolik přehánět, bylo by lepší přechkat hodinu v poklidu až do zazvonění.	ANO	NE
14.	V naší třídě by mělo být více opravdových přátelství.	ANO	NE
15.	Tento učitel by měl být více přítelem, než autoritou.	ANO	NE
16.	V naší třídě by se neměli studenti tak namáhat, tak mnoho pracovat.	ANO	NE
17.	V naší třídě by klidně prošlo, kdyby se žáci poflakovali, flinkali.	ANO	NE
18.	Tento učitel by měl jasně říci, co se stane, když studenti poruší pravidla hry (v hodině, při zkoušení, písémkách).	ANO	NE
19.	Většina studentů v naší třídě by měla dávat větší pozor na to, co učitelé říkají.	ANO	NE

20.	V naší třídě by mělo být snadné nadchnout lidi n nějakým nápadem, projektem.	ANO	NE
21.	Tento učitel by měl umět vystoupit z role učitele, když má pomoci studentům.	ANO	NE
22.	Naše třída by měla být více společenským prostředím, než místem kde se člověk učí.	ANO	NE
23.	Naše třída by měla být hlučnější.	ANO	NE
24.	Tento učitel by nám měl vysvětlit, podle jakých pravidel se bude postupovat (při hodině, zkoušení, písemkách).	ANO	NE

Příloha č. 3. Naměřené hodnoty - preferovaného klima 1. ročníku

CES-P						
třída 1. ročník						
žák	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
1	10	6	6	10	6	10
2	12	10	8	6	12	10
3	8	10	8	10	12	12
4	8	12	9	10	10	10
5	8	11	12	6	10	12
6	10	12	10	10	12	12
7	12	10	10	10	12	12
8	12	10	10	10	10	10
9	6	8	10	10	8	10
10	12	10	10	10	10	12
11	10	10	10	6	10	12
12	10	10	12	10	12	8
13	12	12	10	12	8	10
14	12	10	8	12	10	12
15	12	12	8	10	12	12
16	10	8	8	6	6	8
17	10	12	6	8	12	12
18	12	10	10	10	10	8
19	8	10	10	4	12	6
20	10	10	10	10	8	10
21	8	10	10	6	8	8
22	10	10	12	8	12	10
23	10	6	12	8	6	12
24	10	6	12	8	6	12
25	12	10	12	10	12	12

Příloha č. 4. Naměřené hodnoty - aktuálního klima 1. ročníku

CES-A						
třída 1. ročník						
žák	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
1	4	10	8	4	5	8
2	4	10	10	10	6	8
3	8	12	12	6	8	8
4	6	6	12	4	6	10
5	4	6	8	10	8	12
6	4	10	12	12	10	12
7	8	12	12	8	8	12
8	8	12	12	8	8	10
9	8	10	12	10	6	8
10	8	6	10	10	10	12
11	8	8	8	10	8	12
12	8	8	9	8	10	10
13	10	8	8	8	10	12
14	10	7	8	8	6	8
15	8	12	12	10	8	10
16	8	12	10	12	8	12
17	4	10	10	10	6	12
18	6	12	10	10	8	8
19	6	9	10	10	6	12
20	6	10	10	12	6	12
21	6	8	10	10	6	12
22	4	12	8	4	6	8
23	6	8	8	12	6	12
24	6	10	10	10	6	8
25	8	8	8	8	6	10
26	10	10	10	12	8	12
27	8	10	12	10	6	8

Příloha č. 5. Naměřené hodnoty - preferovaného klima 4. ročníku

CES-P						
třída 4. ročník						
žák	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
1	12	12	10	8	10	10
2	10	8	6	6	12	12
3	10	10	10	8	10	8
4	8	10	6	6	8	10
5	12	10	10	8	10	10
6	12	12	11	10	9	9
7	10	8	8	6	10	10
8	8	10	10	8	8	10
9	10	12	8	10	10	10
10	6	10	12	7	8	4
11	8	6	8	5	12	10
12	10	10	10	8	11	12
13	8	8	12	6	10	12
14	12	10	10	8	8	12
15	6	7	10	6	4	6

Příloha č. 6. Naměřené hodnoty - aktuálního klima 4. ročníku

CES-A						
třída 4. ročník						
žák	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
1	10	10	8	8	10	8
2	8	6	6	8	8	6
3	7	9	8	7	8	7
4	6	8	8	8	6	8
5	10	8	10	6	6	8
6	8	10	10	6	8	10
7	6	10	8	8	10	6
8	8	6	6	10	8	10
9	7	10	8	10	4	8
10	9	6	8	7	8	9
11	6	6	5	10	9	6
12	5	4	5	8	4	9
13	8	6	8	5	8	10
14	6	8	6	6	10	12
15	8	10	10	6	4	8

Příloha č. 7. Naměřené hodnoty – opakovaného měření aktuálního klima 1.(2.) ročníku

CES-A						
třída 2. ročník						
žák	angažovanost	dobré vztahy	učitelova pomoc	orientace na úkoly	pořádek a organizovanost	jasnost pravidel
1	10	8	10	9	10	12
2	10	10	10	10	12	10
3	12	10	10	10	11	12
4	6	10	8	12	8	12
5	4	10	6	10	8	12
6	8	12	12	8	8	10
7	10	12	12	9	8	12
8	6	6	10	6	6	8
9	8	8	12	6	6	12
10	4	10	10	10	8	12
11	4	7	10	9	8	12
12	6	12	10	8	4	10
13	6	8	10	12	6	10
14	6	12	12	6	8	12
15	8	10	11	10	8	12
16	6	6	10	12	6	10
17	6	10	10	8	4	12
18	10	8	10	6	10	6
19	6	12	8	12	8	12
20	6	12	12	10	10	12
21	8	10	12	10	8	12
22	4	4	6	10	6	12
23	9	8	10	6	8	12
24	8	12	10	10	10	12
25	8	12	10	6	8	12
26	10	12	10	9	10	8
27	6	8	10	10	8	11

Příloha č. 8. Statistika naměřených hodnot v jednotlivých třídách v preferovaném i aktuálním klimatu

CES-P 1. ročník	aritmetický průměr	směrodatná odchylka	pásmo běžných hodnot	medián	1. a 4. kvartil
Angažovanost	10,16	1,72	9,06-11,64	10	10-12
Dobré vztahy	9,80	1,78	9,4-11,96	10	10-12
Učitelova pomoc	9,72	1,77	9,34-12-16	10	8-12
Orientace na úkoly	8,80	2,08	7,15-10,69	10	8-12
Pořádek a organizovanost	9,84	2,23	9,17-12,51	10	8-12
Jasnost pravidel	10,48	1,76	9,47-12,39	10	10-12

CES-A 1. ročník	aritmetický průměr	směrodatná odchylka	pásmo běžných hodnot	medián	1. a 4. kvartil
Angažovanost	6,81	1,94	3,92-7,36	8	6-10
Dobré vztahy	9,48	1,99	7,73-11,39	10	8-12
Učitelova pomoc	9,96	1,58	5,13-9,25	10	8
Orientace na úkoly	9,11	2,38	5,28-9,3	10	8
Pořádek a organizovanost	7,22	1,53	4,19-7,59	6	6-10
Jasnost pravidel	10,30	1,81	6,44-10,70	10	8-12

CES-P 4. ročník	aritmetický průměr	směrodatná odchylka	pásmo běžných hodnot	medián	1. a 4. kvartil
Angažovanost	9,47	1,85	9,06-11,64	10	8-12
Dobré vztahy	9,53	1,80	9,4-11,96	10	8-12
Učitelova pomoc	9,40	1,97	9,34-12-16	10	8-12
Orientace na úkoly	7,33	1,56	7,15-10,69	8	6-10
Pořádek a organizovanost	9,33	1,57	9,17-12,51	10	8-12
Jasnost pravidel	9,67	2,09	9,47-12,39	10	9,5-12

CES-A 4. ročník	aritmetický průměr	směrodatná odchylka	pásmo běžných hodnot	medián	1. a 4. kvartil
Angažovanost	7,47	1,51	3,92-7,36	8	6-10
Dobré vztahy	7,80	1,71	7,73-11,39	10	8-12
Učitelova pomoc	7,60	1,60	5,13-9,25	8	6-10
Orientace na úkoly	8,87	1,46	5,28-9,3	8	6-10
Pořádek a organizovanost	7,40	2,13	4,19-7,59	8	6-10
Jasnost pravidel	8,33	1,72	6,44-10,70	8	7,5-12

CES-A 2. ročník	aritmetický průměr	směrodatná odchylka	pásmo běžných hodnot	medián	1. a 4. kvartil
Angažovanost	7,22	2,19	3,92-7,36	6	6-12
Dobré vztahy	9,59	2,26	7,73-11,39	8	8-12
Učitelova pomoc	10,04	1,58	5,13-9,25	10	10-12
Orientace na úkoly	9,04	1,99	5,28-9,3	8	8-12
Pořádek a organizovanost	7,96	1,93	4,19-7,59	7	7-12
Jasnost pravidel	11,07	1,59	6,44-10,70	10	8-12

Příloha č. 9. Vzorce použité k výpočtům statistické významnosti (studentův t-TEST)

$$s^2 = \frac{1}{n_1 + n_2 - 2} \left[\sum (x_{1i} - \bar{x}_1)^2 + \sum (x_{2j} - \bar{x}_2)^2 \right]$$

$$s = \sqrt{s^2}$$

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{s} \sqrt{\frac{n_1 * n_2}{n_1 + n_2}}$$

$$f = n_1 + n_2 - 2$$

zvolená hladina významnosti $\alpha = 0,05$

$\bar{x}$ – průměr

s^2 – nestranný odhad rozptylu

s – směrodatná odchylka

n_1 – četnost první skupiny

n_2 – četnost druhé skupiny

x_{1i} – jednotlivé naměřené hodnoty v první skupině

x_{2j} – jednotlivé naměřené hodnoty v druhé skupině

f – počet stupňů volnosti

(Chráška, 2007, s. 122, 123, 124)